

relevant

geloof / kerk / mens / maatschappij
bisdom Antwerpen / juli - augustus 2020

*Ssst ...
hier leest men*

ATHENE, CULTURELE
HOOFDSTAD IN *HANDELINGEN*

NAAR EEN ANDER-
HALVEMETERKERK

VAKANTIE, EENHEID
IN VERScheidenHEID

EEN HART
VOOR ZEELUI

Relevant - Nummer 04
TWEEMAANDELIJKS
juli - augustus 2020

Afgiftekantoor 2099
Antwerpen X - P 914402
www.relevant-bisdomantwerpen.be

INHOUD

Woord van de bisschop	3
Ssst ... hier leest men	4
Steden in 'Handelingen': Athene	10
Naar een anderhalvemeterkerk	12
Een hart voor zeelui	13
Geliefde Amazone	14-15
Een donderpreek en begrip	16
Lerenslang: De wortels van ons geloof	17
In de kijker: Pastorale eenheid Heilige Augustinus	18
Estafette: Johan Van Driessche	19
De kiosk	20
Doorkijk: Vakantie, eenheid in verscheidenheid	23
Jongerenkatern	24
Was jij erbij?	26
Het voorval	28

COLOFON

Relevant, het diocesane magazine van het bisdom Antwerpen, verschijnt tweemaandelijks.

Verantwoordelijk uitgever is Bruno Aerts,
Schoenmarkt 2, 2000 Antwerpen.

Hoofdredactie: Ilse Van Halst

Redactieraad: Bruno Aerts, Marjolein Bruyndonckx, Jan Caljon,
Steven De Schampheleere, David Godecharle, Ann Huber, Marc
Phlips, Saskia van den Kieboom, Lea Verstricht, Bart Willems

Redactie: *Relevant*, Groenenborgerlaan 149, 2020 Antwerpen,
03 287 35 83, relevant@bisdomantwerpen.be,
www.relevant-bisdomantwerpen.be.

Abonnementen: Abonnementen *Relevant*, p/a Halewijnlaan 92,
2050 Antwerpen, 03 210 08 37,
abonnementen.relevant@kerknet.be.

Een jaarabonnement kost 20 euro. Jongeren betalen 10 euro.
Abonnees in het buitenland betalen 40 euro.

Een steunabonnement kost 50 euro.

Voor een los nummer betaal je 5 euro.

Abonneren kan op IBAN: BE45 7350 3165 1589, BIC: KREDBEBB
van vzw Bisdom Antwerpen – *Relevant* met duidelijke vermelding
van naam en adres voor wie het abonnement bestemd is.

GAAT ER EEN BELLETJE RINKELLEN?

De titel van dit zomerse nummer van *Relevant* doet bij velen ongetwijfeld een belletje rinkelen. Het doet denken aan een bier dat ergens in alle rust rijpt ... Hopelijk brengen deze vakantie maanden ook jou de broodnodige rust. Rust om de batterijen terug op te laden. Rust om op adem te komen van de onwezenlijke rollercoaster waarin we de voorbije maanden plots beland zijn. We gaan na hoe de voorbije lockdown ons soms verlamde in onze activiteiten en onze plannen, maar tegelijk ook de veerkracht en creativiteit aanwakkerde in onze kerkgemeenschap.

Vakantietijd is bij uitstek tijd om te lezen. Om verdiept in een boek weg te dromen naar andere oorden, maar ook om figuurlijk je grenzen te verleggen en je inzichten te verruimen. Het thema van dit nummer was dan ook snel gekozen. Temeer daar we in ons bisdom al wat langer aan het lezen zijn, meer bepaald in *Handelingen van de Apostelen*, in navolging van de oproep van onze bisschop bij het begin van dit werkjaar. Dat brengt ons naadloos bij de vraag van ons dossier: wat maakt lezen zo boeiend?

Op vakantie gaan is niet vanzelfsprekend in deze coronatijd. *Relevant* neemt je mee op pad door de 'Geliefde Amazone' van paus Franciscus. En we dwalen door Athene, culturele hoofdstad in *Handelingen*. Ook voor onze buitenlandse priesters is vakantie niet wat de modale Vlaming daaronder verstaat. Verder reizen we naar een uithoek van ons bisdom, letterlijk en figuurlijk, om op bezoek te gaan bij zeelui.

Na die deugddoende periode van rust kriebelt het ongetwijfeld om terug aan de slag te gaan. *Relevant* blikkt alvast vooruit op de scheppingsperiode die begin september van start gaat.

Veel leesplezier en geniet van die frisse pint ...
ssst ...

Ilse Van Halst

EEN ZOLDER MET DAKVENSTER

“Elk nadeel heb zijn voordeel”, zei Johan Cruyff. Zo ook drie maanden ‘blijf in je kot’ wegens het coronavirus. Ik maakte van de afgelaste evenementen gebruik voor iets wat ik na ruim elf jaren in Antwerpen nog niet had gedaan: mijn boeken uit verhuisdozen halen en in goede orde plaatsen. Zo verliep het: een zolderkamer vrijmaken, nieuwe boekenrekken in elkaar schroeven, bestofte dozen openen, het ene boek wegdoen en het andere behouden, boeken bijeenbrengen volgens tijd of thema, alles netjes schikken. Je houdt er wel wat rugpijn en vuile was aan over! Stilaan raak ik erdoor. Een kleine vernissage wacht.

Ik zie de perioden uit mijn leven (dat nog niet voorbij is) als grote puzzelstukken weer in elkaar vallen. Het boekje dat ik kreeg van een missionaris toen ik dertien jaar was, en dat mij de goesting gaf om missionaris te worden. Het Bijbelse gebedenboekje dat ik kocht in het laatste jaar van de humaniora en waarmee ik elke dag naar de kapel ging. Boeken van bisschop De Smedt uit Brugge die me tot priester wijdde. Boeken over Ruusbroec en de tijd waarover ik mijn thesis schreef. Boeken kerkgeschiedenis en kerkleer waarover ik les gaf. Boeken over oecumene en over Oosterse Kerken die mijn leven in Rome vulden. Boeken van bisschoppen die probeerden iets zinnigs te schrijven in hun land of tijd. Boeken over de zeven pausen sinds mijn geboortjaar. Kunstboeken over zoveel meesterwerken die ik in het echt nooit zag. Boeken over de provincie en het bisdom Antwerpen waarin ik nu rondtoer. Gedichtenbundels en romans die nooit verouderden. Ze staan opnieuw samen: even geordend als onlogisch als mijn

leven is verlopen. Dat doen boeken. Ze rijgen de hoofdstukken van mijn leven aaneen. Daarom heb ik het zo moeilijk om een boek weg te doen. Ik zou wel eens een schakel kunnen missen!

Eén ding ontbreekt nog in mijn nieuwe boekenzolder. Tussen de kasten heb ik, onder een dakvenster, voldoende ruimte vrijgelaten voor een leeszetel met voetbankje. Die kans wil ik mezelf gunnen (hopelijk geen *wishful thinking*): om mij af en toe eens te kunnen terugtrekken tussen ‘mijn’ boeken, zonder telefoon of deurbel, om te bladeren in wat ik las en vooral niet las, in wat ik weet en vooral vergeten ben, in wat voorbijgaat en vooral in wat blijft. Op dat dakvenster – zo hoop ik – mag het dan hagelen of pijpenstelen regenen. Als ik maar alleen mag zijn met boeken en mensen – uit alle tijden – die juiste woorden vonden voor hun gedachten, en juiste gedachten voor hun woorden.

“Ben je niet oud aan het worden?”, vroeg iemand die me bezig zag. Misschien wel. Boeken geven mij het gevoel dat ik kan terugkijken. Dat de mensheid kan terugkijken. Dat de Kerk kan terugkijken. Echter, boeken geven mij nog sterker het gevoel dat ik kan vooruitkijken. Dat het meeste mij nog onbekend is. Dat de wijsheid nog vóór mij ligt. Dat de schoonheid nog vóór mij ligt. Of – om het te zeggen met de titel van een laatmiddeleeuws boek dat ik tijdens het uitpakken weer in handen kreeg – dat ik leef onder een uitdijende *cloud of unknowing*, een ‘wolk van niet-weten’.

+ Johan Bonny

© De Kathedraal, Antwerpen

© De Kathedraal, Antwerpen

➤ Voor en na. Je ziet het wel eens in modeboekjes. Nu ook in ons magazine. Het is een opmerkelijk beeld: onze bisschop voor een groene achtergrond. In vaktermen heet dat een ‘green card’. Het was de setting voor de streaming vanuit de kathedraal van het dagelijkse gebedsmoment. Op deze achtergrond werd later de woonkamer van onze bisschop gemonteerd.

“Wie weet, drinkt de zalige Charles Deckers in de hemel een glas met ons mee ...? Hij was van Antwerpen. Dat vriendschap en vrede mogen groeien in het hart van alle kinderen van Abraham. Gezondheid.” Met deze woorden bracht mgr. Johan Bonny op 8 mei een toast uit ter ere van de nagedachtenis aan deze missionaris van Afrika, een van de negentien Martelaren van Algerije. “Geïnspireerd door deze geloofsgetuigen uit de twintigste eeuw is 8 mei een dag van dialoog tussen christenen en moslims. Samen willen we werken aan vriendschap en vrede tussen onze godsdiensten en hun vertegenwoordigers.” Op 8 december, de tweede verjaardag van de zaligverklaring van de Martelaren van Algerije, organiseert het vicariaat Antwerpen een waaier aan activiteiten vanuit deze geest.

SSST ... HIER LEEST MEN

VAKANTIETIJD IS TIJD OM TE LEZEN. HET VOORBIJE WERKJAAR LAZEN WE HET BOEK *HANDELINGEN*. WAT MAAKT LEZEN ZO BOEIEND?

OP ONTDEKKING VANUIT JE LUIE ZETEL

Wegdromen bij een goed boek. Het is een van de redenen waarom velen reikhalzend uitkijken naar de vakantiemaanden. Dan hebben we 'eindelijk' tijd om te lezen. Lezen om te ontspannen, lezen om een reis te documenteren, lezen om onze horizon te verruimen ... Voorlezen om kinderen de liefde voor het lezen bij te brengen. Audiolezen of luisterlezen, waarbij we onszelf verwennen met een luisterverhaal of een podcast, een eigentijdse vorm van lezen. Samen lezen in een leesgroep ... Wat maakt lezen zo boeiend?

Ilse Van Halst

“Lezen blijft een heel toegankelijke en goedkope hobby, waaraan je je hele leven plezier kunt beleven”, geeft Kolet Janssen meteen een verklaring voor het feit dat zoveel mensen zich graag verdiepen in een goed boek. Toch komen heel wat mensen vaak niet aan lezen toe. “Lezen is tegelijk een uitermate kwetsbare activiteit”, merkt Kolet op. “Het is niet opdringerig, en dus word je bij het lezen vaak gestoord door anderen. Of lijken andere dingen altijd voor te gaan, omdat ze vaak letterlijk meer lawaai maken: voorstellingen, ontmoetingen, televisie, internet ...”

© Marjolijn Bruyndonckx

De kunst van het verleiden

Als jeugdauteur, columnist en ‘lezige’ bij, weet Kolet heel wat lezers te boeien. “Schrijven is altijd een vorm van verleiding”, legt Kolet uit. “Je tracht je lezer te verleiden om mee te stappen in je hoofd, in wat je wil vertellen.” Als auteur is ze thuis in verschillende genres, van historische romans over biografieën en informatieve boeken over geloof en de Bijbel tot science fiction, en boort ze verschillende thema’s aan. Ze werd al meerdere keren bekroond voor haar werk.

Ik geloof dat ik geloof kreeg de tweejaarlijkse prijs voor het religieuze boek. Ze is dan ook een ideale gesprekspartner over wat lezen met een mens doet.

Dat we anders lezen in deze digitale tijden dan vroeger, vindt Kolet vanzelfsprekend. “Maar dat is altijd zo geweest”, relativeert ze meteen. “Lange tijd lazen mensen hardop omdat slechts enkelen konden lezen. Later kwamen dikke verhalen in de mode, waar je wekenlang in kon duiken. Nu lezen veel mensen tussen activiteiten door in korte pauzes waardoor er nood is aan een ander soort verhalen en teksten. Mensen lezen vaak op een scherm, met stukjes en brokjes. Veel tijdschriften en non-fictieboeken hebben zich daaraan aangepast: een pagina staat doorgaans niet meer uitsluitend vol met doorlopende tekst, maar bevat ook vakjes met extra’s, kader-tjes met tips en weetjes. Ook het doornemen van die hapjes informatie, op het scherm of op papier, is een vorm van lezen.”

Hapklare brokken

Die hapklare brokken zijn een handige tactiek om niet-lezers of moeilijke lezers in een tekst te lokken. “Het zijn opstapjes om hen de leesmicrobe te pakken te laten krijgen. Je echt onderdompelen in een boek vraagt rust, tijd en overgave”, weet Kolet. “Pas dan kun je echt in de ban komen van een verhaal.” Voor wie leest, gaat een hele wereld opent, zegt men vaak. Wie leest, gaat als het ware vanuit zijn stoel, hangmat of luie zetel op reis door tijd en ruimte. Is dat het geheim van een goed boek? “Een goed verhaal neemt je mee in het hoofd en het hart van de personages”, vervolgt Kolet. “Je gaat helemaal op in het verhaal, maakt er zelfs deel van uit, (be)leeft mee wat de personages beleven, denkt mee na over de problemen en situaties waarin ze verzeilen, herkent elementen uit hun verhaal en legt die naast je eigen ervaringen.” Zo leer je het leven vanuit een ander perspectief bekijken, meent Kolet. “Dat is een waardevolle kunst, die je nooit genoeg kunt

HANDELINGEN: BLIJVEN LEZEN

Het eerste jaar van het driejarige pastoraal project 'Handelingen' stond in het teken van lezen. Op vraag van onze bisschop lasen we de tekst - individueel of in groep - en lieten we de tekst ook tekst zijn. Tegen september, het begin van het nieuwe werkjaar en de start van het nieuwe jaarthema van het project 'Handelingen', zullen velen het boek gelezen hebben. Dat betekent evenwel niet dat iedereen nu maar moet stoppen met het lezen van *Handelingen* in het bijzonder en met Bijbel lezen in het algemeen. Onze bisschop en de werkgroepen *Handelingen* hopen dat deze dynamiek voortloopt op de achtergrond van het pastoraal project en ook daarna. Wie deelnam aan een leesgroep, kan op zijn of haar beurt mensen uit de omgeving warm maken om ook aan het lezen te gaan en de eigen leeservaring doorgeven, zodat de kringen lezers almaar uitdeinen. Het ondersteunende materiaal blijft beschikbaar op www.handelingen.be.

oefenen. Je leert empathie voor iemand opbrengen, ook al ben je het niet met hem of haar eens. Iets wat zeker ook in het echte leven van pas komt."

Een andere bril

Op die manier helpt het lezen je niet enkel andere landen of tijden te ontdekken, maar verruimt het ook je blik. "Lezen brengt je in contact met werelden (in ruimte en tijd) die je anders nooit zo van binnenuit zou leren kennen. Een goed verhaal over China of Peru leert mij die landen, hun bewoners en hun manier van leven beter kennen dan door erheen te reizen. De twee combineren blijft natuurlijk altijd een aanrader. Want we zien alles door onze eigen bril, ook als we op reis zijn. Een goed verhaal kan helpen om een andere bril op te zetten. En dan zie je veel meer, in het verhaal, én ook in werkelijkheid. Het helpt je heel andere denk- en levenswijzen te verkennen, zonder erover te oordelen."

Lezen is ook een tijd van naar binnen reizen, op zoek naar je innerlijke zelf, ervaart Kolet. "Of het een actuele roman is, een historisch verhaal of science fiction, een goed verhaal raakt iets in je binnenste. Het verwoordt sommige van de diepste vragen die in je ziel leven. Het sluit aan of vloekt met ervaringen die je zelf had. Het roept iets op van wat je ooit voelde en niet onder woorden kon brengen." Ze vervolgt: "Als een boek je aanspreekt, is dat vaak omdat het een thema aansnijdt dat jou op dat moment bezighoudt. Soms wordt er wel eens gezegd dat er geen goede of slechte boeken zijn, maar dat het erop aankomt om op het juiste moment van je leven het juiste boek te lezen. Door dat andere perspectief dat het boek je aanreikt, leer je op een nieuwe manier naar je eigen worstelingen te kijken. Het helpt om te relativeren of om stappen vooruit te zetten. Soms moet je eenzelfde tekst waaraan je veel hebt, herhaaldelijk opnieuw lezen voordat hij helemaal tot je doordringt. Mogelijk betekent zo'n tekst op verschillende momenten in je leven iets anders. Bij teksten die al generaties lang meegaan, zoals de Bijbel, is dat zeker zo."

Het voorbije werkjaar lasen we in ons bisdom met z'n allen het boek *Handelingen*, een eerste stap in het gelijknamige driejarige pastoraal project. Onder het motto 'Neem en lees' riep onze bisschop op ons

om een jaar lang te lezen, niet meer en niet minder. En dat deden we, individueel, maar ook in leesgroepen die in de verschillende pastorale eenheden gevormd werden en die in coronatijd soms zelfs digitaal samen verder lasen. Ook Kolet leest graag samen met anderen. Ze richtte zelf een leesclub op en is lid van een andere leesclub. "Telkens opnieuw ervaar ik hoe waardevol het is om samen aandachtig met een tekst bezig te zijn", getuigt ze. "Hoe diverser de leden zijn in leeftijd en achtergrond, hoe beter. Iedereen ziet en merkt andere dingen in het verhaal. Het is verrijkend om dat met elkaar te delen."

© PE Sint-Norbertus

Een onverwacht cadeau

Maar ook individueel de tekst laten lezen, is een vruchtbare oefening, zo ontdekte ze zelf tijdens een traject van Geestelijke Oefeningen, waarbij ze zowat elke avond een tekst uit de Bijbel las. "Met die tekst moest ik een halfuur bezig zijn", blikt ze terug op haar ervaring. "In het begin leek me dat lang en begon ik na het lezen aan allerlei andere dingen te denken. Stilaan leerde ik om de tekst opnieuw en opnieuw te lezen zonder me te vervelen. En tot mijn grote verrassing las ik dan dingen in die voor mij overbekende teksten, die ik nooit eerder gezien had. Of waarbij ik nooit zo had stilgestaan. Vaak wierp dat een nieuw licht op een nochtans bekende passage. Dat was als een onverwacht cadeau. Eenvoudigweg nederig lezen, zonder onze eigen denkmachine meteen op volle toeren te laten draaien, dat is een bijzondere ervaring. Het is voor ons als westerse doeners een uitdaging om de hoofdrol aan de tekst zelf te geven en ons wat in te houden bij het uitleggen en duiden en nuanceren en actualiseren. Gewoon de tekst lezen en me afvragen wat God ons met die tekst wil zeggen, dat kan buitengewoon heerlijk zijn."

ALS LECTOR WIL JE MENSEN AANSPREKEN

Ze is een prille dertiger, maar al negentien jaar lang lector in de Heilig Kruiskerk in Lier. Stéphanie Van Campenhout droomde er al van om lector te zijn toen ze als kind met haar ouders naar de kerk ging en zo in de voetsporen van haar vader te treden. “Ik moest wachten tot mijn vormsel. Kort nadien, ik was toen twaalf jaar, begon ik eraan samen met mijn papa. En dat doen we tot op de dag van vandaag zo.” Ze vervolgt: “We draaien mee in een beurtról met de andere lectoren. Minstens een keer per maand, vaak twee keer, ben ik van de partij.”

Een kwartiertje voor aanvang van de viering tref je vader en dochter steevast in de sacristie. Dan spreken ze af wie wat leest. “In het begin hielp papa me en maakte hij me met een knik of een subtiele elleboogstoot duidelijk dat het mijn beurt was. Inmiddels hebben we een vaste routine. Als kind was ik soms best wel zenuwachtig, ondertussen

ken ik het klappen van de zweep”, lacht ze, om er meteen eerlijk aan toe te voegen: “Op hoogdagen, bij speciale vieringen, komen de zenuwen toch soms nog piepen. Misschien omdat er dan meer volk in de kerk zit?”

Lange zinnen

Ze neemt ook steevast tevoren de teksten door. “Daar hecht ik veel belang aan. Wanneer je vertrouwd bent met de tekst, leg je makkelijker de juiste klemtonen en intonatie. Zeker een tweede lezing vraagt wat voorbereiding. Zo niet, zou ik mezelf verliezen in de lengte van die zinnen ... Bovendien mag je de toehoorder niet onderschatten. Ze horen het echt wel wanneer je zelf niet weet wat je leest.” Stéphanie waakt erover voldoende traag te lezen en goed te articuleren. “Ik pauzeer ook geregeld om de kerkgangers aan te kijken”, zegt ze. “Naar mijn mening voelen mensen in de kerk zich dan meer rechtstreeks aangesproken.” Zelf beleeft ze de viering intenser als lector. “Omdat je

© Van Campenhout

➤ *Stéphanie en haar papa net voor het begin van de viering die via televisie uitgezonden werd.*

een actieve rol te vervullen hebt, focus je je op de viering. Er is geen ruimte om aan iets anders te denken. Kortom: actief meevieren biedt mij meer voldoening dan wanneer ik de eucharistie meevier als kerkganger”, besluit ze. “Bovendien, waar je als toehoorder alles slechts een enkele keer hoort, heb je als lector de teksten meermaals gelezen en blijft er toch wat meer hangen.” (Ilse Van Halst)

LEZEN EN ZINGEN, DE KUNST VAN EEN ZANGERES

© Kaat Pype

➤ *Astrid Stockman.*

Muzikanten lezen partituren. “Een partituur lees ik doorgaans met de eigen bagage in mijn achterhoofd”, getuigt zangeres Astrid Stockman. “Bij nieuwe creaties heb ik soms het geluk de partituur met de componist te kunnen doornemen. Dankzij zijn insteek kan ik mijn gezichtspunt en interpretatie overstijgen en mijn blik verruimen.”

Sinds haar wervelende passage in het televisieprogramma ‘De Slimste Mens ter Wereld’ eind 2019 op Vier, staat ze steevast geafficheerd als ‘de slimste sopraan’. Maar ze heeft meer in haar mars, getuige haar verhaal dat ze deed aan de telefoon midden in de coronacrisis.

Muzikaal combineert ze verschillende stijlen, van eeuwenoude partituren tot eigentijdse creaties. Astrid stond altijd al heel intuïtief in het leven. De vonken voor het zingen sloegen over toen haar grootmoeder haar meenam naar het oksaal in de kerk. Het werd meer dan klanken die over haar werden uitgesproken of uit boxen weerklonken. Het werd een passie.

Een venster openen

Ook als Astrid oude muziek brengt, houdt ze eraan om de partituur grondig te lezen en die te laten resoneren in haar eigen ervaringen. “Die persoonlijke ervaringen klinken altijd mee, zonder dat ze de bovenhand mogen krijgen. Maar welke muziek ik ook vertolk, het moet meer zijn dan dode letters en noten.” Ze verduidelijkt: “Ik wil hoop geven, perspectief bieden, een venster openen op troost of vreugde.” Ze ervaart het als het creëren van verbindingen, tussen muzikanten en publiek, tussen toehoorders onderling. “Ik engageer me graag voor projecten die gericht zijn op groepen die moeilijker te bereiken zijn, zoals

kansarme kinderen, mensen in woon-zorgcentra enzovoort.” Ook het luisteren naar muziek is in de ogen van de sopraan een vorm van lezen. “Een componist als Bach is er bijvoorbeeld goed in geslaagd om een intellectuele en emotionele laag te verweven in zijn muziek. Ik vraag me vaak af hoe die muziek werkt bij mensen die, anders dan ik, geen kennis hebben van het passieverhaal of de liturgische traditie waarin die thuishoort. Die muziek blijkt zelfs bij hen een religieuze snaar te raken.”

Vandaag brengt ze een muzikale noot in #Vivelavie, de nieuwe talkshow van Karl Vannieuwkerke. Tijdens de coronacrisis zong ze elke week een kwartier via Instagram, met een achtduizendkoppig publiek. “Het fijne hieraan is dat het live kan gebeuren. Ik houd van de interactieve mogelijkheden.” Ze wil dat blijven doen, omdat het de drempel die het podium nog vaak is, niet langer in de weg staat, en ze op deze manier muziek over grenzen van stijlen en tijden heen dichtert bij iedereen kan brengen. (Lea Verstricht)

LEZEN GEEFT ME TOEGANG TOT DE SAMENLEVING

“Ik lees dolgraag. Lezen is voor mij een manier om deel uit te maken van de samenleving”, vertelt Ilse Dupont, medewerkster van de Onze-Lieve-Vrouwekathedraal. Ilse is blind geboren. “Het verheugt me daarom dat het leesaanbod voor slechtzienden en blinden zo sterk evolueert de laatste jaren.” Ilse leest op drie manieren. Braille is de meest voor de hand liggende. Ze leerde het in het eerste leerjaar. “Deze manier van lezen vind ik erg waardevol, omdat ik dan effectief zelf aan het lezen ben”, legt Ilse uit. “Ik ervaar dat het mijn verbeelding, zeker wanneer ik fictie lees, nog sterker maakt.”

© Dupont

Auditief lezen of lezen door te luisteren is een andere leesvorm. Ze gebruikt daarvoor een Daisy-speler, een handige tool voor blinden om ingesproken boeken, kranten of tijdschriften te lezen of te beluisteren. “Dat doe ik vaker dan braille lezen, omdat het aanbod groter is en omdat gesproken bestanden erg compact zijn.” Ze lacht vrolijk om een binnenpretje en legt uit: “Mijn Nieuw Testament in de Willibrordvertaling omvat in braille maar liefst dertig vrij dikke boeken. Ik kan dus niet snel even mijn Bijbel meenemen wanneer ik op stap ga.” Ondanks de voordelen van auditief lezen, onderhoudt ze bewust het lezen in braille. “Als ik enkel auditief zou lezen, zou ik al snel veel spelingsfouten maken. Door woorden enkel te horen, ‘zie’ ik niet hoe ze gespeld worden.”

Op reis met Paulus

Tot slot leest Ilse ook digitaal met een brailleleesregel, een toestel dat je aan je computer of smartphone aansluit en waarop de tekst regel per regel in braille verschijnt. “Dat is een onmisbaar hulpmiddel”, klinkt het. “Zo kan ik sommige e-books lezen of bepaalde apps gebruiken. Zo lees ik bijvoorbeeld de Bijbel via een app.” Als Ilse leest, kruipt ze als het ware

in het boek. “Natuurlijk vind ik het erg dat ik niet kan zien,” klinkt het openhartig, “maar wegens het wegvallen van mijn zicht, krijgt mijn verbeelding meer vrij spel. Al lezend verplaats ik me als het ware in het verhaal. Terwijl ik de podcast van *Handelingen* beluisterde, trok ik echt mee op reis met Paulus.

Harry Potter

Ik kuierde met hem door Korinthe, ik rook de stad, ik hoorde het geluid van alle bedrijvigheid, ik voelde de zon op mijn wangen . . . Bij mij komen de andere zintuigen veel meer aan hun trekken. Dat is mijn kracht.” Ze zoekt een verklaring: “Mijn verbeelding wordt minder geprikkeld en beperkt door beelden die al van tevoren zijn ingevuld. Ik ben bijvoorbeeld een grote Harry Potterfan, maar ik stel me Harry anders voorstel dan mijn vrienden die kunnen zien. Voor hen ziet Harry eruit als in de film, voor mij niet. Wanneer ik dan met anderen van gedachten wissel over een boek, zeggen ze vaak: ‘Ik zie het zus en zo.’ Ik vul dan aan: ‘Volgens mij klonk het zus en geurde het zo.’ En dat is verrijkend. Ik kan ervan genieten om die ervaringen samen te leggen en te delen. Dat is als het ware een extra dimensie van het lezen.” Net daarom kijkt ze ernaar uit om de leesgroep van *Handelingen* te hervatten.

“We waren nog maar één keer samengekomen, toen de coronacrisis ons terugdrong in ons kot. Wanneer we terug samen kunnen lezen, hoop ik ook zo van gedachten te kunnen wisselen over de gebeurtenissen in *Handelingen*.”

Vaak wordt gezegd dat lezen andere werelden opent, voor Ilse is dat nog meer waar. “Zienden kijken hun ogen uit tijdens een wandeling en ontdekken zo de wereld, ik ga zulke ontdekkingstochten in boeken. Al lezend wordt mijn wereld ruimer. Hij gaat open, zowel naar buiten als naar binnen. Beide zijn nodig en houden elkaar in evenwicht. Mocht ik tijdens de coronacrisis niet kunnen lezen, zou mijn wereld te veel verengd worden tot ‘binnen’.”

Deel van de samenleving

Positief aan de coronatijd vond ze het digitaal ontsluiten van talloze krantenartikelen. “Zo kon ik heel wat informatie vergaren, meer dan anders, en kreeg ik toegang tot veel meer opinieartikelen. Dat frustreerde me tevoren geregeld. Ik kan niet zien, en daar bovenop ben ik afgesneden van heel wat informatie”, merkt Ilse op. “Ik ervaar dat ik nu, ook al blijf ik ‘in mijn kot’, meer deel uitmaak van de samenleving dan ooit tevoren. En dat is een fijn gevoel.” (Ilse Van Halst)

© Jan Caljon

© Lea Verstricht

© Saskia van den Kieboom

➤ *Lezende Barten: Bart Rombouts, Bart Paepen en Bart Willemen.*

MISTER MONOPOLY

Vorm woorden met letterkaarten, vorm een kruiswoord, zoek enkel werkwoordsvormen of enkel zelfstandige naamwoorden, vorm enkel woorden over een bepaald thema zoals vakantie, water, werk ... Het is een greep uit de opdrachten van *Woblet*, een gezelschapsspel dat Joris Van Derbeken (55) uit hartje Antwerpen ontwierp en voorstelde op de Boekenbeurs 2019. Een leuke uitdaging voor wie dol is op kruiswoordraadsels en woordspelletjes, en tegelijk educatief lesmateriaal om spelenderwijs de lees- en taalvaardigheid van kinderen en jongeren te oefenen. "Corona doorkruiste alle plannen. We waren net te laat om *Woblet* aan de winkels te bezorgen. Tegelijk had ik het gevoel toe te kijken vanop de zijlijn, terwijl vele mensen het beste van zichzelf geven, in de zorgsector en daarbuiten", vertelt Joris, door zijn vrienden ook wel 'mister Monopoly' genoemd. Van kindsbeen af deed Joris niets liever dan spelletjes organiseren. Er ging geen verjaardagsfeestje voorbij of hij had wel iets in elkaar geknutseld waarbij de aanwezigen het in teams tegen elkaar moesten opnemen. En dat is nog steeds zo.

Spel en gezelschap

Zo groeide het idee om een download-versie van *Woblet* te creëren en dat gratis aan te bieden aan leerkrachten, die tijdens de coronacrisis alles omgoiden en de digitale kaart trokken. Het verdienmodel dat ik voor de coronatijd voor ogen had, heb ik daarom laten varen. De ervaring om vanuit mijn ogenschijnlijk nutteloze positie anderen toch een helpende hand te hebben aangereikt – inmiddels hebben meer dan 2.500 leerkrachten het spel gedownload – geeft me een warm gevoel", zegt een gelukkig man. Voor Joris draait elk gezelschapsspel om twee basiselementen. "Het woord 'gezelschapsspel' bestaat uit twee delen: 'spel' en 'gezelschap'. Ontspanning dus, maar wel samen. En het woord 'gezelschap' draagt gezelligheid en verbondenheid in zich. Dat is de kern." Joris streeft in zijn spelontwerpen naar een evenwicht tussen spanning, samenwerking, de factor geluk, plezier en de gezonde drang om te willen winnen. "Bij een goed spel wordt de spanning van de overwinningsdrang opgebouwd tot het laatste moment om dan meteen te verdampen in de herinnering aan een mooie gezamenlijke spelervaring", legt Joris uit, die het ontwerpen van gezelschapsspelen als een ambacht uitvoert en als een kunstvorm ervaart.

En dat brengt soms nachtwerk met zich mee, want ideeën ontluiken vaak 's nachts bij 'mister Monopoly'. Na weken of maanden knutselen, testen, herwerken, materialen zoeken, afspreken met de vormgever en drukker, en noem maar op, kan het nog gebeuren dat een spelproject enkele jaren in de kast belandt om later eventueel opnieuw opgepikt te worden. Inmiddels heeft Joris twee gezelschapsspelen op de markt gebracht: *Woblet* en zijn eerste spel *Passaportas*, waarin mensen op reis gaan. "Misschien wel een alternatief voor deze tijden waarin reizen niet meer zo evident is." (Marc Philips)

Meer info op www.passaportas.com
en www.woblet.eu (daar kun je een gratis versie downloaden).

VOORLEZEN VERBINDT EN TROOST

Zodra de lockdown werd aangekondigd in maart, wilde Jeroen Olyslaegers, auteur van romans en theaterstukken die reeds meerdere prijzen in de wacht sleepte, iets doen dat het leven van zijn familie en vrienden wat lichter zou maken, afleiding zou brengen of troost zou bieden. En dat werd voorlezen. "Wanneer mijn vrouw Nikkie, die ik de 'Nimf' noem, ziek is, lees ik haar vaak voor. 's Avonds in bed doe ik dat ook wel eens. Er ligt een stapel boeken naast ons bed die daartoe kunnen dienen", vertelt Jeroen. Door omstandigheden brachten Jeroen en Nikkie de lockdown door in de Franse Ardennen waar ze zich terugtrokken om te schrijven. "Het allergrootste gedeelte van mijn bibliotheek bevindt zich in Antwerpen", vervolgt Jeroen. "Dus moest ik roeien met de riemen die ik had. Maar dat is zelden een probleem. Ik weet uit ervaring dat de nodige dingen op je pad komen zodra je een voornemen hebt dat met geven te maken heeft."

Sinds midden maart las Jeroen om 12.15 uur voor uit *Harlekijntjes miljoenen* van de Tsjechische schrijver Bohumil Hrabal, in een vertaling van Kees Mercks, dat zich afspeelt in een bejaardentehuis, en om 20.15 uur las hij voor uit *Arthur, de koning van eens en ooit*, het ultieme Arthur-verhaal van Terence White, in een Nederlandse vertaling van Jolande van der Klis. "Kinderen en volwassenen luisterden en keken naar wat wij hier de 'Nimf en Sater teevee' noemen", blikt Jeroen terug.

"Het was heerlijk om te doen omdat voorlezen en verhalend vertellen niet enkel de echte oerscène is van de literatuur, maar ook omdat het effectief troost brengt en veel gelach. Voorlezen transformeert de voorlezer. Elk woord krijgt betekenis door het trage verloop. De focus is honderd procent zodat de tekst ook bij mij honderd procent binnenkomt. De Nimf en ik zijn spirituele wezens, we weten waarom we dit doen. De tijd die eraan komt, zal meer draaien om 'zorgen voor elkaar' dan om 'zorgen om ieder individueel'. Het wordt een tijd van delen."

Ontlezing

"Er wordt vaak gezegd dat de roman als genre ten dode is opgeschreven. Mensen hebben het graag over de 'ontlezing'", stelt Jeroen vast. "Het probleem bij al die kommer en kwel is dat men bepaalde trends niet ziet. Er zijn steeds meer leesgroepen en die leesgroepen zijn steeds meer aanwezig op sociale media. Een boek of een tekst krijgt door die leesgroepen veel meer kansen. Het maakt de literatuurerfaring veel rijker want gedeeld door anderen. Een gedeelde leeservaring is een kans op verdieping, zowel op het vlak van het begrijpen van de tekst, als op het niveau van de groep zelf."

Zelfs leest Jeroen graag voor uit zijn teksten in bibliotheken of leesclubs. "De woorden blijven langer hangen, ze resoneren meer in iedere aanwezige. Het voorlezen tijdens de lockdown heeft me heel wat bijgebracht op dat vlak. Het heeft mijn vertellen verbeterd en mijn focus scherper gemaakt. Waarom? Omdat er publiek is dat commentaar geeft, omdat mensen blijven luisteren, omdat ik mensen even gelukkig heb gemaakt. Daar gaat het over: teksten delen met elkaar geeft verdieping en troost. Het maakt duidelijk waarom het geschreven woord in uitgesproken vorm mensen met elkaar verbindt." (Jeroen Olyslaegers/IVH)

© Jeroen Olyslaegers

© Van Derbeken

WAAROM EEN BOEK HERLEZEN

Vijf jaar geleden verscheen *Laudato Si'*, de encycliciek van paus Franciscus over ecologie en zorg voor de schepping. Ik las ze toen van a tot z. In de eerste helft van dit jaar, waarin de pandemie ons in ons kot hield en onzekerheid en angst zaaide, herlas ik het *Geprezen zijt Gij* van paus Franciscus. Het leek actueler dan ooit. Alsof het geschreven was om voorbereid te zijn op situaties als die van de lente 2020. Ons 'gemeenschappelijke huis', het 'gemeenschappelijke goed', of de 'universele gemeenschap' – termen die herhaaldelijk opduiken in het document – kregen door de crisis een heel concrete invulling. Iedereen, waar ook ter wereld, kwam in aanraking met dezelfde bedreiging van een niet te controleren virus.

Andere tijden doen anders lezen, merkte ik. Ik plaatste een streep langs citaten die bij de vorige lezing geen potloodstreep hadden opgeleverd. Stuk voor stuk citaten die ons wezen op wat oncontroleerbaar is zonder de hoop onderuit te halen. De vraag "Waarom toch wil men vandaag die macht bewaren die de herinnering zal ingaan als de onmacht om in te grijpen wanneer het dringend en

noodzakelijk is?" (57) klonk in het begin van de crisis als een terechtwijzing naar de manier waarop we de wereld willen controleren. We kwamen nog maar eens tot de vaststelling dat die wereld altijd wegen kent om aan onze beheerszucht te ontsnappen.

Bron van hoop

Nochtans hoeft dat oncontroleerbare niet zomaar naar angst te leiden. Het kan een leerproces zijn om andere manieren van leven te ontdekken. God heeft de wereld niet geschapen met een machtsvertoon of vanuit een verlangen naar zelfbevestiging. Integendeel, heel de schepping is doordeesemd van de liefde van God (77). Die liefde creëert een verbondenheid tussen al wat leeft die om respect vraagt. Respect voor elkaar, voor al wat geschapen is, voor de biodiversiteit op alle niveaus en voor wie en wat kwetsbaar is. Tegelijk is die scheppende liefde bron van hoop: "Hoe prachtig is de zekerheid dat het leven zich niet verliest in een hopeloze chaos, in een wereld gedomineerd door puur toeval of door een absurde herhaling van cycli!" (65). Franciscus leek ook vijf jaar vooruit te zien, toen hij schreef: "We moeten onszelf overtuigen dat een zekere vertraging van het productie- en

consumptieritme ruimte kan vrijmaken voor een andere vorm van vooruitgang en ontwikkeling" (191). Of toen hij een "gelukkige soberheid" benadrukte (225). Of toen hij opriep om "een cultuur van zorg aan te moedigen die heel de maatschappij doordringt" (231).

Daarbij onderstreept hij sterk het belang van de dialoog en de ecologische bekering. Die bekering begint in kleine dagelijkse handelingen (211) en gaat tot op het niveau van de internationale politiek. Bovenal is het een diepgaande innerlijke bekering (217). Franciscus roept christenen en christelijke gemeenschappen op te getuigen van dergelijke bekering zodat we behoeders worden van Gods werk. Het herlezen van deze tekst in de meer uitdagende context, opgesloten in ons 'kot', verdiepte mijn blik en verruimde mijn bewustzijn dat we als christen en als kerkgemeenschap accenten dienen te verleggen en andere prioriteiten moeten durven te kiezen, en dat dat enkel mogelijk is in de kracht van de evangelische radicaliteit. "We moeten opnieuw voelen dat we elkaar nodig hebben." (229) (*Lea Verstricht*)

SPITS JE OREN!

Podcasts beluisteren is helemaal 'in'. Al joggend, achter het stuur van de wagen, tijdens de strijk ... op tal van momenten luisteren mensen naar een podcast. Even oprfrissen wat een podcast is. Dat is een audiobestand dat je kunt downloaden en eender waar of wanneer kunt beluisteren via je smartphone, tablet of computer. Podcasts zijn er over de meest uiteenlopende onderwerpen. En ja, er bestaan ook christelijke podcasts. We zetten er enkele op een rijtje.

Op het gratis streamingsplatform Spotify vind je tal van podcasts met net dat tik-keltje meer. *That sounds fun* bijvoorbeeld is een podcast van Annie F. Down, een jonge christelijke auteur. In haar podcasts deelt ze persoonlijke verhalen over hoe haar geloof haar dagelijkse leven vorm geeft. Ze nodigt geregeld sprekers uit op haar podcast. Nog op Spotify vind je de boeiende podcast *The Boundless Show*. Het is een gesprek tussen meerdere panelleden waar relaties, volwassenheid en opgroeien in een christelijke levensstijl

centraal staan. Deze show heeft ook een rubriek 'cultuur' waar christelijke muziek, film, theater, enzovoort wordt besproken.

Vriendinnen

Luchtig en toch inspirerend is de podcast *The Happy Hour* van Jamie Ivey, te downloaden via Spotify en iTunes. Deze christelijke auteur nodigt geregeld vriendinnen uit om te praten over hoe geloof een subtiele invloed heeft op hun eigen leven. De podcast richt zich vooral tot vrouwen en geeft je soms echt een gevoel van herkenbaarheid tijdens het luisteren. Bovenstaande podcasts zijn allemaal Engelstalig. Gaat je voorkeur eerder uit naar een Nederlandstalige podcast? Dan zijn de podcasts op Kerknet (www.kerknet.be) iets voor jou. Je vindt daar christelijke podcasts over thema's zoals vergeving, vertrouwen, hoop, stilte, spiritualiteit, enzovoort. Of wat dacht je van de podcast over *Handelingen van de Apostelen*, uitermate handig om je 'in te lezen' in het pastoraal werkthema van ons bisdom. Je kunt deze beluisteren via www.handelingen.be.

© Bruyndonckx

Wil je graag bidden aan de hand van een podcast? Dan is *Bidden onderweg* absoluut jouw ding. Het is een initiatief van de jezuïeten in de Lage Landen. Deze podcast helpt je dagelijks met een kort moment van gebed en reflectie. Aan de hand van een leesrooster mediteer je met de Bijbeltekst van de dag. Daarnaast zijn er ook enkele vragen ter verdieping en stilte om vanuit het hart te spreken met God. Dat alles afgewisseld met een streepje muziek. Te beluisteren via de website www.biddenonderweg.org. Je kunt ook de app *Bidden onderweg* downloaden. (*Marjolein Bruyndonckx*)

ATHENE, CULTURELE HOOFDSTAD

STEDEN IN *HANDELINGEN*

*Het verhaal van het boek 'Handelingen van de Apostelen' speelt zich af in een hele reeks steden, die, in de tijd dat het verhaal zich afspeelde, er heel anders uitzagen dan vandaag. In het besef dat de geografie van de Bijbel ook in dienst staat van de boodschap die de Bijbelschrijvers willen verkondigen, wil deze reeks over enkele van die steden niet zozeer een beeld reconstrueren van hoe ze er toen hebben uitgezien, maar eerder peilen naar de betekenis die deze plaatsen hebben in het verhaal. **Zo was Athene op het ogenblik dat Paulus deze stad bezocht de 'culturele hoofdstad' van het Romeinse imperium.***

Hendrik Hoet

Op zijn tweede zendingsreis nodigt de Heilige Geest Paulus en zijn gezellen in Troas uit over te steken naar Macedonia, de geboortestreek van Alexander de Grote. Met zijn overtocht naar de steden Filippi en Tessalonika betreedt Paulus daarmee het 'hart' van de vijandige cultuur van 'de Grieken' waartegen de Makkabeeën in opstand waren gekomen. Sinds de verovering van Judea door de Romeinen blijft het Griekse heidendom de grootste vijand van de Tora-getrouwe Joden. Maar ook de boodschap van het Evangelie stuit op weerstand zowel bij 'Grieken' als bij Joden, zodat Paulus telkens vervolgd wordt en moet vluchten naar een volgende stad. Zo vertrekt hij ook vanuit Berea, zijn derde etappe in Macedonia, zonder zijn gezellen Silas en Timoteüs naar Athene. Terwijl hij daar op hen wacht, wordt hij "pijnlijk getroffen door de vele afgodsbeelden die hij in de stad (ziet)" (Hnd 17, 16).

Fier

De inwoners van Athene zijn fier op de geschiedenis van hun stad. Ze beschouwen zich als de uitvinders van de democratie en de bakermat van de filosofie. De stad is groot geworden in de vijfde eeuw voor

Christus onder Perikles. Samen met andere Griekse steden hebben de Atheners weerstand kunnen bieden tegen het machtige Perzische Rijk, dat er nooit in geslaagd is hun stad van zijn vrijheid te beroven. En als later de Romeinen Athene militair verslaan (in 168 voor Christus), dan zijn de Atheners die soldaten cultureel de baas. In 86 voor Christus heeft de Romeinse veldheer Sulla de opstandige stad geplunderd, maar ze gelukkig niet in brand gestoken.

"De boodschap van het Evangelie stuit op weerstand zowel bij 'Grieken' als bij Joden."

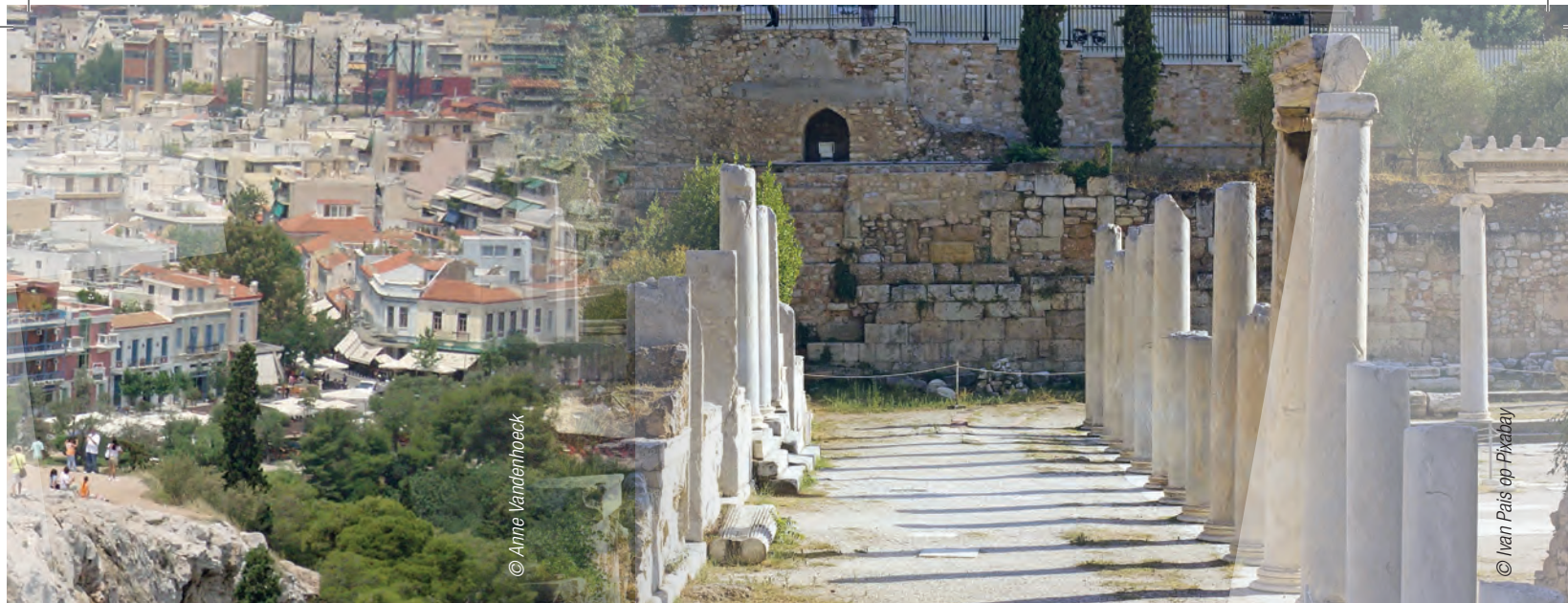
In Paulus' dagen heeft Athene het statuut van bondgenoot (*civitas foederata*) van Rome. In politiek en economisch opzicht moet Athene het dan wel afleggen tegen Korinthe, de hoofdstad van de Romeinse provincie Achaia, maar de stad bleef wel hét centrum van kunst, cultuur, filosofie en opvoeding.

Helemaal alleen

Helemaal alleen in Athene blijft Paulus toch niet bij de pakken neerzitten, maar begeeft zich zoals gewoonlijk eerst naar de synagoge, waarvan vandaag geen spoor is overgebleven. Hij spreekt ook met mensen op de markt, de agora, aan de voet van de Akropolis. De Akropolis is een heuvel waarop nog steeds het beroemde Parthenon te bewonderen is, de tempel gewijd aan Athena, de godin van de wijsheid. Ook heel de stad staat vol godenbeelden, zo getuigen ook andere bezoekers uit de Oudheid. Agora betekent letterlijk 'verzamelplaats': het is een plein afgeboord met zuilengangen, tempels en gebouwen voor het bestuur en de rechtspraak. En ook een altaar 'voor de twaalf goden'. Een altaar met opschrift 'aan een onbekende god' is niet teruggevonden.

Meer dan schaduw

De zuilengangen – bieden niet alleen schaduw aan allerlei verkopers, maar ook aan tal van filosofen, met wie Paulus een gesprek aanknoopt. Stoa – het Griekse woord voor 'zuilengang' – werd zelfs de naam van een van de filosofische scholen waarvan Paulus vertegenwoordigers aantreft, omdat

› *Op de Aeropaaag wordt Paulus gepolst naar zijn nieuwe leer.*

› *In de zuilengangen op de agora in Athene knoopt Paulus een gesprek aan met tal van filosofen.*

de filosoof Zeno van Citium rond 300 voor Christus zijn onderwijs gaf bij de noordelijke zuilengang van de agora in Athene. Zijn volgelingen worden 'stoïcijnen' genoemd, terwijl de Epicurische wijsgeren, die ook in *Handelingen* (17, 18) genoemd worden, behoorden tot de leerlingen van Epicurus, een tijdgenoot van Zeno.

Hoe gelukkig worden?

De wijsheid die deze 'wijsgeren' zochten en onderrichtten, betreft vooral een antwoord op de vraag hoe men gelukkig kan leven. Wijsheid betekent levenskunst. En dat betekent onder meer: hoe vermijd ik pijn en lijden? De Stoa raadt daarom *apatheia* aan: de kunst om zich niet te laten meeslepen door zijn 'passies' en om zijn emoties de baas te blijven. Het gaat meer om gelijkmoedigheid dan om onverschilligheid. Epicurus stelt dat om gelukkig te zijn de mens zich moet vrijmaken van al wat zorgen of conflicten meebrengt. Hij heeft het over *ataraxia*, wat zoveel betekent als: onverstoorbaarheid of zich niet laten verstoren. Ook niet door angst voor goden of voor de dood. Voor hem zijn er geen goden en geen vergelding na de dood. Kom dus evenmin af met opstanding. Ook voor de stoïcijnen is verrijzenis een vreemd begrip.

Dus wordt Paulus ter verantwoording meegenomen naar een derde plaats, na de synagoge en de agora: de Aeropaaag. Op deze heuvel ten westen van de Akropolis zetelde vroeger de rechtbank die zware misdaden behandelde en die moest waken over het respect voor de wetten en voor de godsdienst. Socrates werd eeuwen tevoren

ter dood veroordeeld op beschuldiging van onder meer het invoeren van nieuwe godheden. Ongetwijfeld wil *Handelingen* hieraan herinneren met het verhaal van Paulus die op de Aeropaaag gevraagd wordt wat voor nieuwe leer hij brengt.

Een mislukking?

Paulus past zijn uiteenzetting aan aan het publiek dat hij voor zich heeft: geen Joden meer zoals in Antiochië (hoofdstuk 13), maar Grieken – "Atheners en vreemdelingen", zegt de tekst (Hnd 17, 21). Het zijn in elk geval: mensen uit de volkeren die de Tora niet kennen. Vaak wordt gezegd dat Paulus' verkondiging in Athene een jammerlijke mislukking is geworden en dat hij het daarom in Korinthe anders aanpakt en zich niet meer richt tot 'wijzen'. Maar is zijn succes in Korinthe wel zoveel groter dan in Athene?

“Met zijn oproep tot bekering op de Aeropaaag roept Paulus op tot een culturele revolutie.”

In *Handelingen* 18 lezen we dat de Joden in Korinthe zich blijven verzetten tegen Paulus' getuigenis, zodat hij wegtrekt uit de synagoge (vers 7) en hij ook hier voor de rechtbank wordt gesleept (vers 12) met een Joodse versie van de in vraagvorm geformuleerde beschuldiging in Athene (vers 13). En helemaal onvruchtbaar is zijn

getuigenis in Athene nu toch ook weer niet, want hij weet Dyonisius de 'Areopagiet', dus lid van het rechtscollege, en mevrouw Damaris en anderen tot vertrouwen in Jezus te bewegen (Hnd 17, 34).

Dus nee, Paulus' toespraak op de Aeropaaag is voor *Handelingen* een voorbeeld van verkondiging tot de Grieken, zoals andere toespraken van Petrus en Paulus voorbeelden zijn van verkondiging tot de Joden. En in beide gevallen gaat het om een oproep tot bekering tot de God die in Jezus de dood overwint. Ondanks alle verschillen tussen de stoïcijnse *apatheia* en de *ataraxia* van Epicurus is er één grote gelijkenis: gelukkig leven betekent het lijden ontvluchten. De christelijke levenswijsheid moet dan wel als een grote dwaasheid overkomen, omdat ze als weg naar geluk de navolging voorstelt van iemand die het lijden van de anderen op zich neemt. De paradoxale weg naar het geluk is dan niet: vermijden zelf te lijden, maar integendeel, mee met anderen lijden!

Culturele revolutie

Meer dan een theorie over al dan niet leven na de dood, lijkt het me dat deze praktische implicatie van het christelijke vertrouwen in Jezus' overwinning op de dood het probleem is, niet alleen voor de Atheners, maar nog steeds voor ons vandaag. Vertrouwen we erop dat het geluk te vinden is in het meevoelen met de anderen? Met zijn oproep tot bekering op de Aeropaaag roept Paulus in de culturele hoofdstad van zijn tijd op tot een culturele revolutie: een omwenteling naar een tot nog toe ongekende beschaving.

ANDERHALVEMETERKERK

VEERKRACHT EN VERLAMMING TIJDENS DE LOCKDOWN

© Saskia van den Kieboom

► *Midden mei, in afwachting van een versoepeling van de maatregelen experimenteerden de paters kapucijnen al volop met een anderhalvemeter proefopstelling in hun kerk op de Ossenmarkt in Antwerpen.*

Stilaan mogen we wat meer 'uit ons kot'. Sinds kort kunnen we terug samen vieren, zij het nog in beperkte kring en op veilige afstand. De heropstart van kerkelijke vieringen na de lockdown gaat immers gepaard met heel wat maatregelen die misschien wel het 'nieuwe normaal' zullen worden. De Belgische bisschoppen werkten een gedetailleerd draaiboek uit in overleg met de Nationale Veiligheidsraad. We zijn bruusk terechtgekomen in een 'anderhalvemeterkerk'.

Saskia van den Kieboom

Werd er eerst soms lacherig gedaan over het coronavirus, midden maart werd het plots bittere ernst met de afkondiging van de eerste maatregelen. Winkels moesten sluiten, cafés en restaurants gingen dicht, scholen sloten en alle liturgische bijeenkomsten en pastorale activiteiten werden opgeschort.

Een ongeziene leegte

Plots ontstonden er vele gaten in agenda's. Een ongeziene leegte. En dan werden de maatregelen nog strenger: we moesten allen 'in ons kot' blijven. Wat voelde dat akelig en onnatuurlijk, ook voor de vele parochies en pastorale eenheden. Geen palmzondagviering, geen vieringen in de Goede Week, geen communies, geen vormsels ... Al snel ontstond er her en der een bezinnend aanbod dat online gevolgd kon worden: de dagelijkse verbinding waarin onze bisschop zijn kudde en ook mensen daarbuiten toesprak, onlinevieringen, -verdiepingen en -bezingingen. Ook in pastorale eenheden groeiden initiatieven. Zo bemoedigde een anonieme parochiaan de kerkgemeenschap in Oosthoven met enkele 'gekrijte' Bijbelteksten. In de pastorale eenheid Sint-Franciscus naaiden parochianen mondmaskers en brandde pater Kenny Brack digitale kaarsjes in Meersel-Dreef. Ook werden bloemen uitgedeeld

aan eenzame mensen en gezinnen die het moeilijk hebben. In de pastorale eenheid Don Bosco stelde een kerk zich open om mondmaskers te verdelen. In Antwerpen zette de parochie Sint-Antoonius meer dan ooit in op voedselbedeling, ging de Heilig Hartkerk open voor dak- en thuislozen, hielden medewerkers van de parochie van de kathedraal telefonisch contact met eenzame parochianen, maakte de Sint-Pauluskerk filmpjes om via sociale media te delen, naaiden medewerkers van Laudato Si', een initiatief van Sant'Egidio, mondmaskers ... Heel wat pastores in de toekomstige pastorale eenheid Antwerpen-Centrum brainstormden via wekelijkse videoconferenties over wat we samen konden doen in deze coronatijd. En zo bruisde de Kerk op vele plekken van creativiteit.

Bange tijden

Anderen roeiden dan weer moedig verder met de riemen die ze hadden. Tegelijk bleef het op nog andere plekken stil. Was dat jammer? Misschien wel. Is dat te begrijpen? Absoluut! We leven in onzekere en bange tijden. Niet iedereen, en ook niet elke pastorale eenheid of parochie, had onmiddellijk een antwoord op deze ongeziene situatie. We zijn immers bruusk tot stilstand gebracht. Het virus bedreigt onszelf en onze

naasten. Er is angst, al is het maar door het vele slechte nieuws dat dagelijks over ons heen kwam en komt. En angst werkt soms letterlijk verlamdend. En vreet energie en motivatie. Tegelijk is het moeilijk om plannen te maken waarvan we niet weten of en wanneer we ze kunnen uitvoeren. Hoe een leesgroep opstarten in een woon-zorgcentrum als je er niet binnen mag?

Een klein zetje

Het kan ontmoedigend werken: zien dat anderen creatief uit de hoek komen en mooie initiatieven op poten zetten, terwijl jouw parochie of pastorale eenheid er de kracht niet voor heeft. Toch is dat een normaal en natuurlijk verschijnsel. Daarover hoeft niemand zich schuldig te voelen. Mensen, de drijvende kracht achter parochies en pastorale eenheden, reageren immers erg verschillend op een crisissituatie. Een eerste stap kan zijn om te aanvaarden dat de situatie is zoals ze is, dat je bang mag zijn, dat je je geen raad mag weten. Vervolgens kan het helpen om met anderen over die gevoelens te praten, om te delen in alle eerlijkheid. En om te kijken naar wat wel mogelijk is. Dat hoeven geen grootse dingen te zijn. Dat kan een kleinigheid zijn. Weet dat een bal maar een klein zetje nodig heeft om te gaan rollen.

EEN HART VOOR ZEELUI

“LIEFDE VERBINDT ONS”

© Apostolatus Maris

› “Samen maakt de wereld een beetje mooier”, ervaart Ann Van der Sypt te midden van zeelui in het Welfare Antwerp Harbour Hotel.

Tienduizenden zeelui zaten de voorbije weken her en der op zee vast op hun schepen, omdat ze zelf niet naar huis konden of niet konden afgelost worden wegens gesloten grenzen en reisverboden tijdens de corona-pandemie. Ook het bezoek aan de bemanning op schepen die aan wal liggen was en is moeilijk. “De ‘social distance’ speelt ons nu serieus parten”, getuigt Ann Van der Sypt midden de onzekerheid van de coronacrisis. Ze zet zich in voor het welzijn van zeelui vanuit het Welfare Antwerp Harbor Hotel.

Lea Verstricht

“We kunnen de schepen niet meer op en de gesprekken met de zeelui worden korter. Terwijl de frustratie en angst ook bij hen groter wordt”, schetst Ann het grotere plaatje. We bezoeken haar in een uithoek van ons bisdom. Letterlijk en figuurlijk. Ann heeft haar passie gevonden in het Welfare Antwerp Harbour Hotel, het vroegere Zeemanshuis. Van daaruit ontfermt ze zich over het lot van zeemannen, in samenwerking met Apostolatus Maris (het apostolaat voor zeelieden), de andere missies/Kerken en een hele ploeg vrijwillige medewerkers.

© Mutsenclub

Ann groeide op in een katholiek gezin en zag hoe haar ouders hun geloof voortdurend concreet trachten te maken. “Als ik twee

dingen moet noemen die mij inspireren zijn het: ‘Hij ging al weldoende rond’, en het cultiveren van wat je zelf belangrijk vindt”, vertelt ze. Voortdurend is ze op zoek naar zielsverwanten. “Samen maakt de wereld een beetje mooier”, weet ze uit ervaring. Haar werk bestaat in het ondersteunen van zeemannen die in de haven van Antwerpen aanmeren. Ann voelt zich in haar sas aan boord van grote schepen, drukdoende met het creëren van verbondenheid. “De rode draad in de verhalen van zeelui is altijd weer de familie”, weet ze inmiddels, “en de vaak maandenlange scheiding van hun thuisland. We voorzien bijvoorbeeld internetkaarten en mogelijkheden om elkaar te ontmoeten. Uit de verhalen die zeemannen ons vertellen, blijkt dat we veel vertrouwen krijgen, net zoals in hun vraag om geld dat ze verdienen door te storten naar het thuisfront. Ze waarderen onze aanwezigheid, waarschijnlijk omdat we onafhankelijk werken, zonder commerciële of andere doelen.” Als ze niet op de schepen te vinden is, is Ann actief in het Harbour Hotel. Het is een ontmoetingsplaats waar zeemannen kunnen verblijven terwijl ze wachten op een aansluiting met het vliegtuig bijvoorbeeld. Of waar ze even kunnen verpozen als hun werk het toelaat.

Bij dat alles kan Ann een beroep doen op tal van vrijwilligers. Zo draaien studenten mee voor enkele dagen, weken of zelfs een jaar. Ze ontvangt ook studenten uit de filmwereld die de onbekende wereld van zeelui op beeld zetten en zo binnenbrengen in de brede samenleving. Tal van vrijwillige handen helpen in het Internationaal Zeemanshuis Antwerpen en in de Mutsenclub. Dankzij die club van breiende (voornamelijk) vrouwen – ook breiende mannen zijn welkom – kan er elk jaar een warme muts gevuld met lekkertjes als geschenk overhandigd worden aan 1.100 zeemannen. Overal te lande bestaan er clubs van mensen die samenkomen om te breien, of er wordt van thuis uit gebreid. “Het is allemaal erg basic, maar daar zit ‘m juist de kracht,” vervolgt ze gedreven. “Ieder engagement wordt gewaardeerd.”

Ann kan niet genoeg benadrukken hoe belangrijk samenwerking is. Ze vergadert wekelijks met de verantwoordelijken van de verschillende missies/Kerken die actief zijn in de haven, voorgezeten door Jos Vanhoof. Ze ondervindt dat structuren steeds meer plaats maken voor het belang van concrete mensen. Ze heeft op dat vlak goede ervaringen met het bisdom Antwerpen. “Die verwevenheid en het naar elkaar toegroeien in gelijkheid stemt hoopvol. Ik hoop van ganser harte dat we die samenwerking na de coronatijd hoog kunnen houden. En dat we de gegroeide verbondenheid en solidariteit ook politiek vertaald krijgen. Want ik leerde van de zeemannen dat er een woord is dat ons allemaal bindt, vanwaar we ook komen, of vanuit welke overtuiging we ook werken. En dat woord is ‘liefde’. Vanuit die alomvattende liefde kunnen we samen op pad gaan. Dat levert kleurrijke verhalen op.”

GELIEFDE AMAZONE

TOONSLEUTELS OP EEN NOTENBALK

Zoals de toonsleutel op een notenbalk, zo heeft paus Franciscus de gewoonte om zijn exhortaties te beginnen met enkele 'sleutels' die de toon zetten voor de hele compositie en voor haar uitvoering. Dat is niet anders in 'Querida Amazonia' of 'Geliefde Amazone'. In die exhortatie maakte paus Franciscus op 2 februari 2020 zijn besluiten bekend van de bisschoppensynode over het Amazonegebied.

+ Johan Bonny

Op 2 februari 2020 publiceerde paus Franciscus *Querida Amazonia*, een post-synodale exhortatie in opvolging van de bisschoppensynode over het Amazonegebied die van 6 tot 27 oktober 2019 plaatsvond in Rome. Er ging een lang en intens proces van voorbereiding aan vooraf, niet in het minst in de negen betrokken landen van de Amazoneregio: Brazilië, Bolivia, Colombia, Equator, Guyana, Peru, Suriname, Venezuela en Frans-Guyana. Alle belanghebbende partijen konden hun inbreng doen: zowel kerkelijke als niet-kerkelijke instellingen, experts in ecologie, landbouw, sociologie, antropologie of politieke wetenschappen.

Een corona-les

De weerklank wereldwijd was groot. Amazonië is van mondiaal belang om vele redenen. Het wordt wel eens 'de groene long' van onze aardbol genoemd. De actualiteit loopt trouwens niet achter. De onvoorziene opkomst van het coronavirus legt de vinger op onze collectieve broosheid en zwakte, en wijst op de nood aan een gezonde leefomgeving voor de hele wereldbevolking. Ook vanuit pastorale hoek was de belangstelling voor de synode bijzonder groot. Hoe kunnen we het Evangelie verkondigen in zulk een complex en bedreigd gebied als de Amazone? En wie

kunnen daar dragers van de Blijde Boodschap of herders van de Kerk zijn? Graag wil ik enkele 'toonsleutels' uit de exhortatie van paus Franciscus aanduiden. De eerste gaat over de inbreng van de lokale gemeenschap in een synodaal proces: "Ik wil officieel dit document met de conclusies van de synode voorstellen. Aan deze synode hebben vele personen meegewerkt die de problematiek van Amazonië beter kennen dan ikzelf en dan de Romeinse Curie, omdat ze er leven en lijden, en omdat ze er passioneel van houden" (nr. 3). Een synode heeft maar zin als ze groeit van beneden naar boven: vanuit de mensen met plaatselijke ervaring naar het hogere beleid.

De tweede toonsleutel betreft de inbreng van de lokale gemeenschap in de uitvoering van de synode: "Al wat de Kerk aanbiedt moet op een originele manier 'hier en nu mens-woorden' ('incarneren') in elke plek ter wereld. Zo verwerft de Bruid van Christus een veelsoortigheid van gezichten die beter uitdrukking geven aan de onuitputtelijke rijkdom van de genade. De verkondiging moet 'hier en nu mens-woorden', de spiritualiteit moet 'hier en nu mens-woorden', de structuren van de Kerk moeten 'hier en nu mens-woorden'" (nr. 6). Een synode blijft hangen in het ijle als ze nadien geen 'handen en voeten' krijgt in een

plaatselijke kerkgemeenschap, met een eigen dynamiek en een eigen gezicht.

Leidmotief

Na de toonsleutels volgt een kort 'preludium' dat het leidmotief laat horen waarrond heel de tekst is opgebouwd. In enkele zinnen vat de paus zijn exhortatie samen. Hij zet hoog en duidelijk in. Hij koestert 'vier dromen': "Ik droom van een Amazonië dat strijdt voor de rechten van de meest armen, van de autochtone volken, van de laatsten; waar hun stem wordt gehoord en hun waardigheid bevordert. Ik droom van een Amazonië dat zijn kenmerkende culturele rijkdom bewaart; waar de menselijke schoonheid schittert op vele wijzen. Ik droom van een Amazonië dat ijverzuchtig de onweerstaanbare schoonheid bewaart die haar siert, die haar stromen en wouden doet overvloeien van leven. Ik droom van christelijke gemeenschappen die in staat zijn om zich te geven en om 'hier en nu mens te worden' ('incarneren') in Amazonië, en om nieuwe gezichten aan de Kerk te geven, gezichten met de gelaatstrekken van Amazonië" (nr. 7). Met deze paragraaf zet Franciscus de toon voor vier opeenvolgende 'bedrijven'. Ze lezen als een coherent pleidooi voor de waardigheid en de ontwikkeling van Amazonië, en als een engagement van de Kerk om daar volop aan mee te werken.

Ik beperk me tot drie impressies. Vooreerst treft de coherentie van *Querida Amazonia* met de vorige exhortaties van paus Franciscus. In zijn exhortatie *Laudato Si'* (2015) bijvoorbeeld, weeft hij bestendig twee draden door elkaar, als schering en inslag: de draad van de ecologische duurzaamheid en de draad van de sociale rechtvaardigheid. Beide

› *Chiro Myin plaatste zonnepanelen op het dak van haar lokalen in Kalmthout-Centrum*

› *De natuur is veerkrachtig. Kwetsbaar nieuw leven in een verbrand bos.*

draden lopen voortdurend door elkaar. Er zou geen ecologisch vraagstuk zijn zonder het sociale vraagstuk, en omgekeerd. De verwaarlozing van de natuur en de verwaarlozing van de mens lopen in elkaar over. Evengoed als respect voor de natuur en respect voor de mens in elkaar overlopen. Deze dubbele draad houdt paus Franciscus systematisch aan in *Querida Amazonia*. Hij houdt een passioneel pleidooi voor zowel de natuurkundige betekenis en de indrukwekkende schoonheid van het regenwoud, als voor de eigen volksaard en de eigen rechten van de plaatselijke bevolkingsgroepen.

Vijf voor twaalf

Vervolgens klinkt door heel *Querida Amazonia* een *sense of urgency*. Het is vijf voor twaalf, zowel voor het ecologische als voor het sociale vraagstuk. We kunnen deze noden en vragen niet langer terzijde schuiven. Niemand kan op uitstel gokken. Van de wetenschappelijke analyse moeten we overgaan naar

de maatschappelijke en politieke actie. Regeringen moeten handelen en regionaal samenwerken. De grote bedrijven moeten rekening houden met de mensen en de mensenrechten. Amazonië is niet enkel van negen landen maar van heel de wereld en daarom kan niemand aan de zijlijn toekijken. Een pauselijke *sense of urgency* zorgt altijd voor een 'scheiding der geesten': de enen voelen zich door hem begrepen en aangemoedigd, terwijl anderen hem het liefst terugfluiten naar de sacristie (of nog erger). Het zal na *Querida Amazonia* niet anders zijn. Zegde Jezus al niet dat hij vuur was komen brengen op aarde? Ten slotte valt de lengte op van het vierde en laatste deel van de exhortatie, dat handelt over de zending en de werking van de Kerk, onder de titel *Een pastorale droom*. Uitgerekend over dat deel leefden voor de synode vele dromen (of angsten), zowel in de *global south* als in de *global north*. Maar zoals Willem Elsschot schreef: "Tussen droom en daad staan wetten in de weg en praktische

bezwaren, en ook weemoedigheid, die niemand kan verklaren."

Droom voor morgen

Uit de tekst van de paus spreekt een krachtige visie op de zending van de lokale Kerk, gedragen door haar traditie en gericht op haar noden, gevoed door haar culturele en spirituele wortels, gestuurd door bekwame en geëngageerde herders, met inzet van alle beschikbare mogelijkheden en medewerkers. Maar een droom voor morgen realiseer je niet met daden van gisteren. Op dat punt duidt Franciscus diverse lijnen van vernieuwing aan. Over twee items is echter een "weemoedigheid, die niemand kan verklaren" blijven hangen. Die twee punten vragen om een verdere reflectie en uitwerking, met name de paragrafen over 'de inculturatie van het ambt' (nr. 85-90) en over 'de kracht en de gave van vrouwen' (nr. 99-103). Hierover is de *sense of urgency* niet overal even sterk. Er is nog veel werk in de winkel van de Kerk, ook buiten Amazonië!

DE AMAZONE, NIET VER VAN ONS BED

Met *Querida Amazonia*, waarin hij de besluiten van de Amazonesynode voorstelt en aanvult met zijn 'vier dromen', bevestigt paus Franciscus dat de Kerk een boeiend traject is begonnen waar wij allemaal deel van uitmaken. "Wat stel je je voor bij een 'gelukkige toekomst' en 'het goede leven' van de komende generaties? Hoe kunnen we solidair en intercultureel samenwerken aan een wereld die breekt met structuren die het leven doden? Welke is de rol van de Kerk daarbij?" Deze vragen uit de voorbereiding van de Amazonesynode kwamen prominent terug in de *Laudato Si'-week* in mei naar aanleiding van de verjaardag van de encycliek. Ze belangen ons allen aan. Aan ons om diezelfde vier dromen – een sociale,

culturele, kerkelijke en ecologische – ook in ons land en onze omgeving om te zetten in concrete actie. Het traject gaat verder, met de lancering van een *Jaar van Laudato Si'* en het nieuwe Actieplatform dat alle gemeenschappen uitnodigt om in zeven jaar tijd volledig duurzaam te worden in de geest van de integrale ecologie. Met haar campagne 'Red hun toekomst. Klimaatplan.nu' sluit Ecokerk daar naadloos bij aan.

Karel Malfliet, stafmedewerker Ecokerk

De Nederlandse vertaling van de postsynodale exhortatie 'Querida Amazonia' is verschenen in de reeks 'Wereldkerkdocumenten', nr. 42 (64 blz.). Prijs: 6,5 euro.

EEN DONDERPREEK EN BEGRIP

AANDACHT VOOR SCHEPPING IN SEPTEMBER

© IJse Van Halst

› Met bureau en al op de vlucht voor de zoveelste hittegolf vorig jaar naar een koele kelder, om daar met een helder hoofd een nieuw nummer van 'Relevant' in elkaar te boksen.

Op 1 september start de schepingsperiode met de Werelddag van gebed voor de zorg voor de schepping. De gebedsdag kwam er vijf jaar geleden, enkele maanden na de encycliek 'Laudato Si'. Met zijn oproep écht zorg te dragen voor het gemeenschappelijk huis verbaasde en beïnvloedde paus Franciscus de wereld en de Kerk. Waar staan we nu, vijf jaar later?

Rita Boeren

Vooreerst is het bewustzijn dat alles duurzamer kan en moet worden aangepakt toegenomen. Globaal wint klimaatbeleid aan kracht. Een sterk voorbeeld is de 'Green Deal' van Europa, om 'klimaatneutraliteit' te bereiken tegen 2050, en een rechtvaardig transitiefonds, dat ervoor wil zorgen dat niemand achterblijft. Berichten over droogte, recordtemperaturen, mislukte oogsten, bosbranden, overstromingen en plagen tonen een steeds grimmiger wordende realiteit. Met afgrijzen volgden we de cijfers over het menselijke leed dat het coronavirus veroorzaakte. We volgden resoluut de ingrijpende maatregelen op. We zagen het belang in van het 'afvlakken van de curve'. We voelden onze eigen kwetsbaarheid. We zagen en zien hoe mensen in armoede en andere kwetsbare groepen het sterkst worden getroffen.

We voelden extra aan wat het leven echt waardevol maakt. "We zijn verantwoordelijk voor elkaar, wereldwijd", schreef

kardinaal De Kesel. "De aarde is werkelijk ons gemeenschappelijk huis." De gelijkenis tussen de gezondheids crisis en de klimaatcrisis slaat inderdaad met verstomming. Ook al verloopt deze crisis sluipender, ook daar moet een sterk stijgende curve naar beneden.

Broeder wolf

Eind mei vond wereldwijd de *Laudato Si'*-week plaats, om de vijfde verjaardag van de encycliek te markeren. In een onlineconferentie van Ecolkerk Bisdom Antwerpen toonde Stijn Demaré, stafmedewerker bij TAU – franciscaanse spiritualiteit vandaag –, hoezeer Franciscus van Assisi de encycliek heeft geïnspireerd. "Hij wordt benoemd als een mysticus en een pelgrim die eenvoudig en harmonieus leefde met God, de ander, de natuur en zichzelf (LS 10). Ook het Zonnelied, met de lof aan God als Schepper, speelt een bijzondere rol."

Stijn voegt daar het verhaal van Franciscus en de wolf van Gubbio aan toe. "Ik vertel het even kort. Wegens grote angst voor de wolf – alsof het oorlog is – sluiten mensen zich op achter de stadsmuren. Maar ook daar is het samenleven in crisis. De bedreiging van buitenaf wordt een uitdaging voor het hele samenleven. Franciscus stapt op de wolf af. De ommekeer is het moment waarop hij het dier aanspreekt als 'broeder wolf'. Hij toont begrip én geeft een donderpreek. Dankzij de dialoog als gelijken wordt de wolf mak. Ze keren beiden naar de stad

terug. Ook de inwoners worden streng toegesproken. Ze hebben de crisis verergerd. Ze hadden meer solidariteit moeten tonen. Het komt tot een verzoening. De wolf zal gevoed worden. De jaren daarop groeit de verbondenheid met de wolf." Stijn besluit: "Zo is ook dat verhaal een leessleutel voor de ommekeer, de ecologische bekering, waartoe *Laudato Si'* oproept. We kunnen elkaar en de hele natuur de nodige levensruimte geven."

Met diezelfde hoop én dringendheid om de klimaatcrisis niet nog te verergeren, loopt tussen 1 september en 4 oktober de Ecolkerkcampagne 'Red hun toekomst. Klimaatplan.nu'. Affiche en titel zijn dezelfde als vorig jaar, maar de campagne werd inhoudelijk vernieuwd met aandacht voor de coronapandemie, het *Laudato Si'*-jaar, nieuw werkmateriaal enzovoort. Naast het aanbod aan bezinnend materiaal zijn er twee nieuwigheden. De checklist onderging een grondige vernieuwing, zodat ieders werking nog verder kan verduurzamen.

Ecolkerk nodigt tegelijk uit om dit najaar symbolisch een *Laudato Si'*-boom te planten. "Ondanks alles is deze tijd ook een tijd waarin het Bijbels scheppingsverhaal opnieuw zijn betekenis krijgt als toekomstvisioen, als een te realiseren project", meent Karel Malfliet van Ecolkerk. "We kunnen ook van onze zieke, mishandelde en gekneusde aarde Gods vruchtbare en gastvrije thuis maken, waar leven is voor al wat leeft."

Meer informatie op www.laudatosi.be. Informatie over de Werkgroep Ecolkerk Bisdom Antwerpen vind je op www.attent-bisdomantwerpen.be.

LERENSLANG

DE WORTELS VAN ONS GELOOF

© Toerisme Kasterlee

*Mgr. Johan Bonny sprak in zijn homilie op de derde paaszondag de hoop uit dat Jezus en geloof ook onderwerpen zouden mogen worden in dagelijkse gesprekken op straat of in de bus. Dat is voor ons een drempel – ook omdat we niet altijd hebben geleerd om uitdrukking te geven aan ons geloof, om te getuigen, om te spreken over wat ons raakt of onze blik te richten op de kern van ons geloof. Daarom start CCV Antwerpen in september **de School voor Geloofsverdieping**.*

Bart Willemen

De School voor Geloofsverdieping is inmiddels een vaste waarde op de vormingskalender in het bisdom Gent, met steun van CCV Gent. Verspreid over het werkjaar volgen de deelnemers in groepen van ongeveer twaalf personen negentien avonden, met telkens eenzelfde stramien: een verzorgd avondgebed, een uiteenzetting over de wortels van ons geloof, een pauze met een drankje en een verweringsgesprek. “We gingen een kijkje nemen en waren meteen verkocht”, vertelt Myriam Smits, aanspreekpunt voor CCV in ons bisdom.

De reeks is inhoudelijk gestoeld op het boek *Met een naam en een gezicht. Dynamiek van het Bijbelse geloof* (Uitgeverij Halewijn), dat CCV Gent samenstelde. De deelnemers worden uitgenodigd om met de begeleiders en sprekers de Bijbelse bronnen en de wortels van het christelijke geloof te (her)ontdekken, te bevragen en er met elkaar over te spreken.

In de reeks kun je vijf blokken onderscheiden. Een eerste kort deel vormt de opstart. Tijdens de eerste avond worden de spelregels van de School voor Geloofsverdieping uitgelegd: Wat mogen de deelnemers verwachten? Wat wordt er van hen gevraagd? Tijdens een tweede avond staat de vraag naar God centraal.

Dan volgen drie grote blokken. In een eerste deel over de God van het verbond maken we kennis met God, zoals we Hem leren kennen in de Bijbel. Het tweede deel is gewijd aan Jezus Messias. Waar in het eerste deel het Oude Testament de rode draad vormt, richten we nu de blik op het Nieuwe Testament. Het derde deel handelt over ‘de Geest die leven geeft’. De reeks sluit met een korter blok. Daarin staan we eerst stil bij ‘de vraag naar Gods Kerk’ om vervolgens af te ronden met een korte evaluatie. Met deze School voor Geloofsverdieping wil CCV Antwerpen verschillende doelgroepen

bereiken. “We richten ons zowel tot gelovigen die hun geloof – opnieuw of voor het eerst – willen bevragen of herontdekken, als tot ‘nieuwkomers bij de bron’, van wie sommigen misschien nog niet gedoopt zijn”, legt Myriam uit. In de eerste fase van deze weg naar het doopsel – het pre-catechumenaat – kan deze reeks een onderdeel vormen van het traject dat een geloofsbegeleider gaat met een mogelijke doopkandidaat. Daarbij kunnen de verschillende etappes van de School voor Geloofsverdieping telkens leiden tot een begeleidingsgesprek.

Op het moment waarop deze School voor Geloofsverdieping gepland werd, wisten we nog niet welke coronamaatregelen in de eerste week van september zullen gelden. Indien de maatregelen bijeenkomsten verbieden, zal de School voor Geloofsverdieping de digitale weg bewandelen.

Datum: Start op 10 september.
Plaats: Paters kapucijnen, Ossenmarkt in Antwerpen, vlakbij trein, bus en tram.
Info en inschrijven:
www.bisdomentwerpen.be,
klik op vorming. Of stuur je vraag naar myriam.smits@ccv.be of bart.willemen@bisdomentwerpen.be

NIEUWE VORMINGSKALENDER

Nieuwsgierig naar de andere vormingsactiviteiten van het vicariaat Diocesane Diensten? Je vindt ze in de diocesane vormingskalender als bijlage bij deze *Relevant*. Dit jaar verkennen we voor onze vormingen de digitale weg. Sommige activiteiten zullen daarom zowel in levenden lijve als thuis via de computer te volgen zijn. Omdat we bij het ter perse gaan van de diocesane vormingskalender nog niet wisten welke coronamaatregelen in het najaar 2020 gelden, adviseren we iedereen om geregeld de website van CCV te bezoeken waar je steeds de meest actuele informatie vindt.

IN DE KIJKER

VERBINDEN IN DE GEEST VAN AUGUSTINUS

© PE Augustinus

Met vijf parochies is de pastorale eenheid Heilige Augustinus een van de kleinere pastorale eenheden in ons bisdom. Ze omvat de parochies van Retie, Schoonbroek, Dessel, Witgoor en Mol-Postel. “Aangezien elke parochie wel iets had met de heilige Augustinus, en hij een mooie spiritualiteit van de liefde uitdraagt, was de naam van de patroon gauw gekozen”, vertelt pater Nicolaas Gorts, pastoor van de pastorale eenheid. Hij grapt: “En toen er ook een Augustinusbier bleek te bestaan, was het plaatje compleet.”

Jan Caljon

Gestart in september 2017 draait de pastorale eenheid Heilige Augustinus inmiddels vlot. “Dat de pastorale eenheid samenvalt met de vroegere federatie, is een voordeel. Mensen kennen elkaar al en dat werkt”, vertelt Caroline Decanniere, pastoraal werker in de pastorale eenheid en verantwoordelijke voor liturgie. “We konden snel een gezamenlijke website lanceren en het parochieblad van de pastorale eenheid vormgeven.”

Het pastoraal team vormt het kloppende hart van de pastorale eenheid. “De samenstelling van het team is bepalend”, stipt Caroline aan. “We kozen bewust voor de weg van de geleidelijkheid. Wat goed is, blijft. Nieuwe initiatieven worden gedragen door de pastorale eenheid. Verbinden is belangrijker dan veranderen”, geeft Caroline aan. Daarom houdt ze eraan om bijna maandelijks alle secretariaten van de verschillende parochies te bezoeken. Nadenken over de pastorale eenheid van morgen is een uitdaging, weet het team. Het is een strategisch denkproces. “Sommige teamleden zijn vooral met het nu bezig, anderen kijken graag vooruit. Het blijft voortdurend zoeken naar een evenwicht.” De groei en evolutie van de pastorale eenheid wordt elk jaar gevierd. “Elk verjaardagsfeest starten

we met een gezamenlijke eucharistieviering, opgeluisterd door een koor samengesteld uit de koren van de verschillende parochies, gevolgd door een gezamenlijke maaltijd. Ondertussen groeit de samenwerking tussen de geledingen van de pastorale eenheid. “Zo sloten we aan bij de lichtjeswandeling in Retie, die op initiatief van Ferm en Landelijke Gilde om de twee jaar georganiseerd wordt. Dit jaar liep het traject door de kerk! Meer dan tweeduizend enthousiaste stappers kwamen erop af en brandden een kaarsje in de kerk”, vertellen Heidi Claessen en Christa Damen, verantwoordelijken verkondiging en catechese. “Onze dopen zijn volledig georganiseerd op het niveau van de pastorale eenheid. We zetten ook stappen om de eerste communie en het vormsel gezamenlijk te organiseren.” Ook de uitbouw van het Godly Play-lokaal kadert in die samenwerking.

Als er iets is wat het pastoraal team vaststelde, dan is het wel dat initiatieven die aansluiten bij verloren gegane tradities of lokale evenementen sterk gewaardeerd worden. Zoals de Sint-Niklaasviering in de Sint-Niklaaskerk en de Graspopviering in Dessel. “Vorig jaar organiseerden we er een Nederlands-Engelstalige viering met white metal-muziek (n.v.d.r. een

verzameling metalmuziek getypeerd door christelijke thematiek)”, vertelt Bert Verdonck, mede-bruggenbouwer in de pastorale eenheid. “Wegens de coronacrisis is Graspop dit jaar geannuleerd.” Een van de grootste uitdagingen op dit moment is het heropstarten van een jongerenwerking. “We hadden een jongerenkoor en een plussersgroep en willen die terug opstarten, maar dat is niet eenvoudig”, vervolgt Bert. “Daarom sloten we aan bij het jongerentraject van het vicariaat, waarbij een extern persoon advies komt geven.”

De oprichting van een centraal secretariaat staat symbool voor de groei van Heilige Augustinus. “De verschillende parochies behouden hun eigen secretariaat”, legt Caroline uit. “Daarnaast besloten we om het secretariaat van de zondagskerk uit te bouwen als centraal secretariaat, dat tijdens de week elke voormiddag open is.” Inschrijvingen voor initiatieven worden hier gecentraliseerd, beheerders van website en redacteurs van *Kerk en Leven* komen hier geregeld samen. “Het is meer dan een secretariaat”, klinkt het begeistert. “Het is een vergader- en ontmoetingsplek, waar koffie – en zo nu en dan een Augustinuspint – als bindmiddel mensen en groepen bij elkaar brengt, van kerkpoetsploeg tot koor.” Dat Caroline daar ook haar bureau heeft, is daar zeker niet vreemd aan.

© PE Augustinus

ESTAFETTE

EEN MEDEWERKER UIT DE KERK AAN HET WOORD

Tussen de millenniumbug en de coronacrisis was Johan Van Driessche als ICT'er aan de slag in het bisschopshuis en enkele jaren op het DSKO en het TPC. De coronacrisis dwong hem vervroegd op pensioen te gaan.

© Van Driessche

“ Op het moment waarop iedereen in de ban was van de millenniumbug, begin september 1998, ruilde ik mijn job op de IT-afdeling in een petrochemisch bedrijf in de haven van Antwerpen voor een baan in dienst van vzw Bisdom Antwerpen. Daar moest ik me ontfemen over de millenniumbug. Dat is een bug of fout in computerprogramma's die deze bijnaam kreeg omdat men vreesde dat die zich zou voordoen bij de millenniumwisseling van 31 december 1999 naar 1 januari 2000. Omdat de opslag van data erg duur was in de jaren 1960 en 1970 waarin de eerste computerprogramma's werden ontworpen, werden bij de jaartallen de eerste twee cijfers weggelaten. Men vreesde dat bij de overschakeling naar 2000 – weergegeven met de twee laatste cijfers 00 – de programma's dat jaar zouden verwarren met 1900 waardoor computers massaal zouden crashen met alle gevolgen van dien.”

Daarnaast behoorde de opstart van een computernetwerk en een elektronisch mailsysteem in het bisschopshuis en het DSKO tot mijn takenpakket. Later ondersteunde ik ook de jeugddienst en de diensten die momenteel binnen CCV gegroepeerd zijn.

Het was even wennen om van de 'grote' budgetten in een internationaal bedrijf over te schakelen op eerder beperkte middelen. Het werken op meerdere locaties bracht me in contact met veel mensen, wat ik als een verrijking ervaarde. Ik mocht warme mensen ontmoeten, mensen bij wie je ervaart wat Kerk-zijn kan betekenen. Collega's

die elkaar helpen, die een hart hebben voor elkaar, die echt voor elkaar gaan. Wegens mijn werk op verschillende locaties, miste ik wel het gevoel om ergens 'thuis' te zijn. Dat veranderde toen 'de Schoenmarkt' mijn vaste werkplek werd. IT deed immers steeds meer zijn intrede in de administratie van het bisdom en de onderwijswereld, zodat het moeilijk werd om alles met één medewerker te blijven behappen.

“Graag wil ik me ook ergens 'zomaar' nuttig maken.”

Enkele herinneringen zullen me altijd bijblijven. Zoals de kennismaking met mgr. Paul Van den Berghe. Die diende uitgesteld omdat ik geen pak en das had. Toen ik later bij hem ontvangen werd, bleek hij zelf een eenvoudig en bescheiden persoon te zijn, die niet op die etiquette stond. Of zoals de warme moederlijke bezorgdheid van Julia, poetshulp tijdens mijn eerste werkjaren. Zo kwam ze steeds zeggen wanneer het vijf uur was, omdat ik nogal eens de klok uit het oog verloor, en ze bezorgd was dat ik te lang zou blijven werken en te laat bij mijn gezin zou zijn.

De lockdown ervaarde ik als een moeilijke tijd. Professioneel, omdat ik wegens recente hartproblemen plots tot de risicogroep behoorde en me begrijpelijkerwijs sterk geadviseerd werd mijn

resterende vakantiedagen op te nemen, wat een abrupt einde van mijn loopbaan betekende. Vertrekken zonder iemand dag te kunnen zeggen, voelde niet prettig aan, maar ik trek me op aan de mooie woorden die ik van verschillende collega's mocht ontvangen. Ik had graag ook nog heel wat losse eindjes afgewerkt om mijn 'werk' mooi afgerond door te geven. Dat niet kunnen, viel me zwaar. Het treft me tegelijk hoe snel je eraan gewend geraakt om niet langer je e-mails te checken of zaken op te volgen. Dan besef je dat de wereld niet blijft stilstaan en dat alles blijft lopen, ook al hou jij het niet meer in je handen. Dat je moet leren loslaten en naar het nieuwe kijken.

Familiaal is het niet gemakkelijk, omdat mijn echtgenote en ik onze kleinkinderen missen. En dat mijn vader, in december 2019 opgenomen in een woon-zorgcentrum, geen bezoek meer mocht ontvangen, baarde ons ook zorgen.

Hoe mijn leven er in de toekomst zal uitzien, is nog een groot vraagteken. Ik heb veel ideeën, maar nog geen welomlijnd plan. Kinderen, kleinkinderen en (schoon)vader zullen onze eerste aandacht krijgen. Opnieuw gaan studeren is sinds lange tijd een droom. Graag wil ik me ook ergens 'zomaar' nuttig maken. En ik kijk uit naar het moment waarop ik in een persoonlijke ontmoeting afscheid zal kunnen nemen van mijn (oud-)collega's.

Marc Philips

DE KIOSK

MEDEDELINGEN

SAMENVOEGING VAN PAROCHIES IN BOOM

Bij bisschoppelijk decreet van 11 april 2020 werden in Boom de parochies Sint-Catharina, Onze-Lieve-Vrouw en Sint-Rochus samengevoegd, zoals bepaald in canon 515 § 2 C.I.C., met ingang op de datum waarop het ministerieel besluit tot samenvoeging van de betrokken kerkfabrieken in werking treedt. De nieuwe parochie krijgt de benaming 'Onze-Lieve-Vrouw'.

SAMENVOEGING VAN PAROCHIES IN ANTWERPEN-EKEREN

Bij bisschoppelijk decreet van 7 april 2020 werden in Ekeren de parochies Sint-Vincentius a Paulo, Leugenberg, en Sint-Theresia van het Kind Jezus, Bunt, samengevoegd, zoals bepaald in canon 515 § 2 C.I.C., met ingang op de datum waarop het ministerieel besluit tot samenvoeging van de betrokken kerkfabrieken in werking treedt. De nieuwe parochie krijgt de benaming 'Sint-Theresia van het Kind Jezus'.

BENOEMINGEN

Ronny **Evrard**, diaken van ons bisdom, werd per 1 juni 2020 benoemd tot teamlid in de pastorale eenheid Nicolaas van Poppel (Arendonk, Baarle-Hertog, Ravels), voor een periode van zes jaar. Hij blijft tevens diaken in deze pastorale eenheid.

Anaïs **Fayt**, voordien verantwoordelijke voor het financieel en materieel beheer in de pastorale eenheid Heilige Christoffel (Borgerhout extra-muros, Deurne) werd per 1 mei 2020 benoemd tot lid van dat team, voor een periode van zes jaar.

Joeri **Fleerackers**, priester van ons bisdom, werd per 1 januari 2020 benoemd tot pastoraal ziekenhuiswerker in de pastorale eenheid Heilige Maria Magdalena, in de instellingen van de koepel van Zorggroep Multiversum, voor een periode van zes jaar. Hij is momenteel actief in het psychiatrisch ziekenhuis campus Amedeus in Mortsel, het psychiatrisch ziekenhuis campus Alexianen in Boechout en het psychiatrisch verzorgingshuis De Wijngaard in Malle.

Koen **Herreman** werd per 1 juni 2020 benoemd tot teamlid in de pastorale eenheid Immanuel (Aartselaar, Boechout, Hove, Kontich, Lint) en als verantwoordelijke voor de liturgie en het gebed, voor een periode van zes jaar.

Lea **Janssens** werd per 1 juni 2020 benoemd tot teamlid in de pastorale eenheid De Heilige Apostelen (Balen-Mol), voor een periode van zes jaar.

Nico **Peeters**, pastoraal werker van ons bisdom, werd per 1 juni 2020 benoemd tot teamlid in de pastorale eenheid De Heilige Apostelen (Balen-Mol), voor een periode van zes jaar. Hij behoudt zijn overige functies.

Ruslan **Pikh**, redemptorist, werd per 1 maart 2020 herbenoemd tot parochievicaris in Antwerpen, Sint-Andries, en tot verantwoordelijk pastor voor de Oekraïense gemeenschap, voor een periode van zes jaar.

Paul **Renders**, minderbroeder-franciscaan, werd per 1 januari 2020 herbenoemd tot verantwoordelijke voor de pastoraal bij de binnenschippers en tot pastoor van het Kerkship Sint-Jozef, voor een periode van zes jaar.

Marcel **Van Campen**, pastoraal werker van ons bisdom, werd per 1 juni 2020 benoemd tot teamlid in de pastorale eenheid Immanuel (Aartselaar, Boechout, Hove, Kontich, Lint) en als verantwoordelijke voor de liturgie en het gebed, voor een periode van zes jaar. Hij blijft parochie-assistent in deze pastorale eenheid.

Kris **Van Der Auwera** werd per 1 februari 2020 benoemd tot teamlid in de pastorale eenheid Immanuel (Aartselaar, Boechout, Hove, Kontich, Lint) en als verantwoordelijke voor de verkondiging en de catechese, voor een periode van zes jaar.

Helena **Leen Van Hilst**, pastoraal werker, werd per 1 juli 2020 benoemd tot parochieassistente in de pastorale eenheid Sint-Gummarus en Zalige Beatrijs (Lier), voor een periode van zes jaar.

Jean **Verheyen**, diaken van ons bisdom, werd per 1 juni 2020 benoemd tot teamlid in de pastorale eenheid De Heilige Apostelen (Balen-Mol), voor een periode van zes jaar. Hij blijft tevens diaken in deze pastorale eenheid.

› Een symbolisch moment. Op maandag 8 juni, eerste dag waarop er terug samen gevierd mag worden na de lockdown en waarop alle gebedshuizen in ons bisdom mochten heropen, kwamen twintig vertegenwoordigers van de erediensten samen, bij wie ook onze bisschop, weliswaar op veilige afstand.

◀ De vormelingen van Oostmalle in de pastorale eenheid Heilige Martha en Maria hadden het zich anders voorgesteld. Corona gooide roet in het eten. Toch bleven ze niet bij de pakken neerzitten. "De vormelingen zijn nog steeds op weg naar het vormsel en bidden om Geest-kracht om zo de weg te vinden naar de Vader en naar de mensen", vertelt Christine Van Dommelen, verantwoordelijke verkondiging. "De rode kaarsen naar de boom met de kaartjes van de naamopgave symboliseren die weg."

STOPZETTINGEN

Kanunnik Walter **De Winter**, voormalig bisschoppelijk vicaris voor de parochies en de jeugdpastoraal, is sinds 30 april 2020 met pensioen. Hij nam ontslag als parochievicaris in de pastorale eenheid Sint-Bernardus en als pastoraal rusthuiswerker in het woon-zorgcentrum Maria Boodschap in Niel, in de pastorale eenheid Sint-Bernardus. De bisschop stelt er prijs op bij deze gelegenheid zijn medewerker van harte te danken.

Karina **De Wit** ging op 30 april 2020 met pensioen als medewerker onderhoud voor het Theologisch en Pastoraal Centrum.

Johan **Van Driessche** ging op 31 mei 2020 met pensioen als verantwoordelijke ICT voor het bisschopshuis, de vicariaten en het Theologisch en Pastoraal Centrum.

OVERLIJDEN

Frieda **De Groot**, zuster van het Convent van Betlehem, voormalig pastoraal werkster van ons bisdom, overleed in Duffel op 18 april 2020. Voordien was ze onder meer actief als pastoraal ziekenhuiswerkster in Westmalle, AZ Sint-Jozef. Ze werd geboren op 11 april 1933 in Merksem en op 9 mei 1990 door de bisschop gezonden als pastoraal werkster.

Remi **Peeters**, pater van de Heilige Geest (spiritijn), overleed in Berlaar op 15 mei 2020. Voordien was hij onder meer actief als hulpparochievicaris en pastoor in Lier, Heilige Familie. Hij werd geboren op 5 juli 1933 in Nijlen en priester gewijd op 19 juli 1959.

Florent **Flor Stes**, priester van ons bisdom, overleed in Malle op 21 mei 2020. Hij was parochievicaris in de pastorale eenheid Heilige Veronica (Borsbeek, Schilde, Schoten, Wijnegem, Wommelgem). Voordien was hij onder meer actief als deken in het voormalige dekenaat Schoten en als pastoor in de parochies Schoten, Sint-Cordula, *Centrum*; Schoten, Heilige Familie; Schoten, Heilig Hart, *Deuzeld*; Schoten, Onze-Lieve-Vrouw Koningin van alle Heiligen, *Koningshof-Berkenrode*; Schoten, Sint-Filippus, *De Horst*, en de voormalige parochie Schoten, Sint-Jozef, *Bloemendaal*. Hij werd geboren op 5 mei 1942 in Loenhout en priester gewijd in Antwerpen op 20 juni 1969.

Raphaël **Raf Van Aken**, priester van ons bisdom, overleed in Antwerpen op 27 april 2020. Voordien was hij onder meer actief als onderpastoor en vervolgens pastoor in Wilrijk, Sint-Bavo. Hij werd geboren op 24 april 1936 in Loenhout en priester gewijd in Antwerpen op 8 juli 1962.

Jozef **Jef Verlooy**, priester van ons bisdom, overleed in Wuustwezel op 7 april 2020. Voordien was hij onder meer actief als pastoor in Beerse, Sint-Lambertus, en Geel, Sint-Franciscus van Assisi, *Elsum*, en als deken van het voormalige dekenaat Beerse. Hij werd geboren op 30 januari 1932 in Wuustwezel en priester gewijd in Mechelen op 1 september 1957.

GEDACHTENIS- VIERINGEN IN CORONATIJD

ICL, de Interdiocesane Commissie voor Liturgische Zielzorg, werkte een extra aanbod gedachtenisvieringen uit die door onze bisschoppen werden goedgekeurd. De gedachtenis van overledenen is altijd mogelijk tijdens de eucharistie op zondag of op een weekdag. In de huidige coronacrisis roepen onze bisschoppen de parochies evenwel op een bijzonder aanbod te doen aan rouwende families.

ICL werkte daarom een viering uit voor een gemeenschappelijke en voor een individuele gedachtenisdienst. Ook voor een uitgestelde uitvaart na crematie wordt zo'n viering aangeboden. In de voorbije maanden werd bij crematie de asurne soms in bewaring gegeven bij een uitvaartverzorgster om later een afscheidsviering te kunnen voorzien met een ruimere groep aanwezigen. Al deze vieringen kunnen plaatsvinden op een weekdag, overdag of 's avonds. Tevens wordt een suggestie aangeboden voor een kort gebedsmoment dat families kunnen houden bij een bezoek aan het graf van hun overledene.

Alle voorstellen vind je terug op de website van Kerknet.

© Steven De Schamphelaere

© Lier in Beeld

SAMEN IN LOCKDOWN, SAMEN ERUIT

“Na bijna drie maanden zonder kerkdiensten zijn we blij en dankbaar met de nieuwe mogelijkheid om samen te bidden en te vieren.” Dat schrijft onze bisschop verheugd in een brief aan alle pastorale medewerkers nadat de regering het licht op groen zette voor het hernemen van eucharistievieringen en gebedsdiensten in kerken en kapellen vanaf maandag 8 juni. “In de voorbije drie maanden kon ik geen eucharistie vieren met een gewone gemeenschap. Dat was een lange leegte”, vertelt hij hoe hij de pandemie beleefde. “Door het wegvallen van de vormselvieringen en andere ontmoetingen had ik amper nog contact met onze vele parochies en plaatselijke gemeenschappen. In de laatste weken voor de zomervakantie wilde ik daarom iets van die achterstand inlopen en her en der in ons bisdom samen eucharistie vieren met een plaatselijke gemeenschap. Samen zijn we in lockdown gegaan, samen zullen we eruit komen.”

Vieringen

Het maximaal aantal aanwezigen tijdens vieringen dat in een eerste fase vastgelegd werd op honderd personen, werd normaliter vanaf 1 juli opgetrokken naar tweehonderd personen, steeds gekoppeld aan het respecteren van de anderhalve meter afstand tussen alle personen. De bisschop verwijst naar het draaiboek met protocollen dat alle bisdommen ter voorbereiding op de maatregelen van de regering al uitwerkten. Voor ons bisdom vind je daarover alle informatie op www.bisdomantwerpen.be of via Kerknet (klik op bisdom Antwerpen). Daar vind je ook alle maatregelen die dienen genomen te worden voor de bescherming van

de aanwezigen en de wijze van vieren, evenals een lijst met antwoorden op veel gestelde vragen. Deze lijst is geactualiseerd volgens de richtlijnen van de regering, zoals ze verschenen zijn in het Staatsblad. “We rekenen erop dat alle verantwoordelijken van kerkraden en pastorale teams deze maatregelen aandachtig doornemen en correct toepassen”, benadrukt mgr. Johan Bonny.

Uitvaart en huwelijk

De nieuwe maatregelen gelden ook voor begrafenissen en huwelijken. Daarom wordt vanaf 8 juni opnieuw de gewone tarifiering voor deze vieringen aangerekend.

Vormsels

Voor de vormsels in september en oktober werden begin juni de dagen en uren van alle vieringen bekendgemaakt. “Families, parochies en catechesegroepen kunnen zich op deze dagen en uren richten”, nodigt de bisschop uit. Hij maakt meteen nog enig voorbehoud: “Over het aantal aanwezigen dat zal toegelaten zijn, over het concrete verloop van de viering of de wijze van zalven, kunnen we vandaag nog geen concrete gegevens verschaffen. Daarvoor moeten we wachten op bijkomende maatregelen die de regering in de loop van de zomer zal nemen.” Zodra daarover meer geweten is, worden de betrokkenen geïnformeerd.

Ondertussen nemen de bisschop en zijn vicarissen het zekere voor het onzekere in de afspraken omtrent de vormselvieringen. Omdat samenkomsten niet langer mogen duren dan noodzakelijk en de viering best niet langer duurt dan een uur, opteren ze voor een vormselliturgie zonder eucharistie. Ze benadrukken dat een

dergelijke formule geen corona-uitvinding is. “Het is een volwaardige vorm om dit sacrament te vieren,” legt mgr. Bonny uit, “die altijd al bestaat naast de vorm met eucharistie die we de laatste decennia gewoon geworden zijn.”

Vragen

“Ongetwijfeld roept deze versoepeling diverse vragen op, zowel over het onderlinge gewicht van de principes als over de concrete uitvoering van algemene regels”, besefte de bisschop maar al te goed. “Zoals vaak gezegd, is het eenvoudiger alles te verbieden dan geleidelijk weer te versoepelen. Tegelijk willen we herhalen wat ook regeringsleden hebben gezegd: het is aan ieder om wijs en verstandig te oordelen in plaatselijke situaties. Het vermijden van nieuwe besmettingen blijft de basisregel. Bij twijfel kun je ter plaatse overleggen met het team van de pastorale eenheid, met de kerkraad of met de burgerlijke overheid. Zijn er toch nog vragen? Weet dat je steeds terecht kunt op de secretariaten van het vicariaat Antwerpen, het vicariaat Kempen of het vicariaat Diocesane Diensten.”

De paaskaars

Wat met de paaskaars? “De sterkste periode van het liturgische jaar hebben we moeten overslaan: de Goede Week, Pasen, Hemelvaart en Pinksteren”, blikt mgr. Bonny terug. “Toch willen we de verbinding met Jezus’ lijden, sterven en verrijzen niet loslaten. Bij de heropstart van de zondagse liturgie kun je de eucharistieviering beginnen met de zegening van de paaskaars.” Het gebed en enkele praktische suggesties voor deze uitzonderlijke zegening vind je op de website van ons bisdom. “We bidden dat onze kerkgemeenschap weer mag opstaan tot nieuw leven!”

DOORKIJK

EEN KIJK VAN BUITEN NAAR BINNEN

› Serge, Adeel en Ghislain.

VAKANTIE, EENHEID IN VERSCHIEDENHEID

“Kom nu eens zelf mee naar een eenzame plaats om alleen te zijn en rust daar wat uit.”

(Marcus 6, 31)

De coronatijd is nog niet voorbij ... En daarmee evenmin de uitzonderlijke periode waarin we leven. Meer dan twee maanden thuis in lockdown heeft ons een dosis vakantiegevoel gegeven. Slechts een ‘dosis’, want thuiszitten heeft soms ook minder goede gevolgen, zoals depressieve klachten, angst, verveling, doelloosheid, wat soms zelfs ontaardt in huiselijk geweld. In ‘normale’ tijden kijken we uit naar onze vakantie. In deze coronatijd, meer dan ooit, blijkt dat we naar vakantie kijken met andere ogen, met andere vooruitzichten en met andere doelstellingen.

In België staat het concept vakantie voor ontspanning, naar het buitenland reizen, afstand nemen van de dagelijkse gang van zaken, herbronning om daarna uitgerust en met opgeladen batterijen een nieuwe start te nemen. Dat spoort volledig met de etymologie van het woord ‘vakantie’, afgeleid van het Latijnse werkwoord *vacare*, wat betekent ‘vrij zijn, onbezet zijn’.

In sommige landen in Afrika, zoals ook in Azië en Latijns-Amerika, is vakantie de periode waarin kinderen voor langere tijd bij hun familie op bezoek gaan, een nieuwe taal leren door in de dorpen te verblijven, en hun ouders en familie op een of andere manier helpen. Sommige kinderen hebben

dan de gelegenheid en de tijd om hun academische achterstand te proberen in te halen. De vakantietijd is ook de gepaste periode om grote familiesamenkomsten te organiseren en zo de familiebanden en het gemeenschapsgevoel te versterken. Reizen naar andere landen blijft in Afrika een luxe die enkel is weggelegd voor *the happy few*.

Voor mij en andere Afrikaanse priesters in Vlaanderen is de vakantieperiode een gelegenheid om op bezoek te gaan bij onze Afrikaanse familie. Vakantie dus, denkt de modale Belg dan. Toch krijgt vakantie of ‘het vrij zijn om dingen te ontdekken’ een andere betekenis van engagement en je inzetten in de gemeenschap waar wij vandaan komen. Zo’n bezoek gaat namelijk niet ongemerkt voorbij. Lokale priesters en dorpsbewoners verwachten een vorm van inzet in de dorpsparochie en -gemeenschap en dat kan soms best vermoeiend zijn. De gelovigen op hun beurt waarderen dit engagement en delen hun zorgen en hun dromen met de priester-die-van-ver-even-terug-thuis-is. Om hun dankbaarheid te uiten, doen ze ook een speciale geldinzameling om de missie van

de uitgezonden priester(s) in hun tweede vaderland te ondersteunen.

Ondanks de verschillen is vakantie een tijd waarover we beschikken om te doen wat we leuk, nuttig en aangenaam vinden om daarna met veel enthousiasme en ijver ons werk te hervatten. Zelfs Jezus, de Goede Herder, erkende de noodzaak van het stilstaan. Dat lezen we in het evangelie van Marcus. Toen de leerlingen terugkeerden van hun missie, zei Jezus tot hen: “Kom nu eens zelf mee naar een eenzame plaats om alleen te zijn en rust daar wat uit” (Marcus 6, 31). In deze uitspraak leert onze Meester ons dat heiligheid ook te maken heeft met maat houden, een evenwicht vinden tussen onze inzet voor anderen en de zorg voor onszelf. Deze twee elementen hangen eigenlijk samen. We kunnen niet doorgeven wat we niet hebben. Om onze medemens te mogen en te kunnen dienen met een hart vol liefde en vreugde, moeten we tijd scheppen – maken dus – om de batterijen van ons hart op te laden bij de Heer.

We wensen je een vindingrijke vakantie in deze uitzonderlijke coronatijd.

Serge Takamba *priesterfraterniteit van Sant'Egidio uit Congo, in dialoog met*
Adeel Mazhar, *minderbroeder-kapucijn uit Pakistan, en*
Ghislain Honoré Toussé Mouafo, *scheutist uit Kameroen.*

EEN VAN HART EN EEN VAN ZIEL

Jong en religieus? Voor frater Nicolas met zijn 25 lentes is het religieuze leven een antwoord op zijn zoektocht naar de vreugde van het geloof. **Drie jaar geleden trad hij in in de abdij van Averbode. Deze vakantie is hij een van de begeleiders op 'Zomerzin', het nieuwe zomerkamp van IJD Antwerpen. Vanuit IJD mochten we een stukje meewandelen op zijn levenspad en ervaren wat het religieuze leven voor hem betekent.**

© Abdij Averbode

Niet goed wetend wat hem toen overkwam, worstelde hij een tijd met zijn gevoelens. *"Ik kon niet slapen. Ik was in strijd met mezelf. Ik had het gevoel dat ik moest bidden, maar kon en wilde het niet. Toch ben ik opgestaan midden in de nacht om God te vragen: 'Als U mij roept om te bidden, dan moet U het me wel leren.' Ik wist totaal niet tegen wie ik of met wat ik bezig was."*

© Abdij Averbode

Op negentienjarige leeftijd zette Nicolas zijn eerste stappen in het leven als religieus. *"Nochtans had geloof niet altijd een plaats in mijn leven. Een sterke ontmoeting met Jezus, zonder dat ik wist wie Hij was, was het kantelmoment. In de kerk, waar wij als jongeren kattenkwaad uithaalden, werd ik op een gegeven moment erg gegrepen door het kruisbeeld. Het was alsof al mijn zekerheden en al mijn relaties op 'beven' stonden. Ik voelde duidelijk: 'Nicolas, de Kerk is je thuis'."*

De onwetendheid evolueerde naar een overtuigd 'ja'. *"Op een bepaald moment tijdens die nacht had ik het gevoel dat er nog iemand in mijn kamer was en achter me stond. 'Jezus, ben jij dat?', vroeg ik. Toen ik die naam uitsprak, viel al mijn angst weg. Ik voelde me vanbinnen opwarmen. Er waren geen tranen meer van onzekerheid, maar tranen van vreugde. Toen besloot ik om Jezus te volgen."*

Stapsgewijs gaf Nicolas zijn geloof meer vorm. Hij ging naar de kerk en sloot zich aan bij de Sint-Michielsbeweging in Brugge. *"Geleidelijk nam die zoektocht naar geloof en hoe dat concreet beleven samen met anderen een almaar belangrijkere plaats in mijn leven in, zodat ik me uiteindelijk afvroeg of het religieuze leven iets voor mij was. Roeping is voor mij: Jezus volgen samen met anderen. En in een religieuze gemeenschap als de abdijsamenleving van Averbode kan ik dat concreet beleven en is er tegelijk ruimte om te zoeken. Mijn 'ja-woord' aan het religieuze leven is een antwoord op die zoektocht."*

© Abdij Averbode

wHAJo! ZET HET KOT OP STELTEN

Gedurende de lentemaanden zaten we allen noodgedwongen thuis, 'in ons kot'. De begeleiders van wHAJo! jongerenpastoraal Mol lieten het niet aan hun hart komen. In een mum van tijd schudden ze leuke en inhoudelijke spelletjes uit hun mouw zodat ze digitaal verbonden konden blijven met de wHAJo!-jongeren. Zo organiseerden begeleiders Isaac, Leen, Lindsay, Lisa en Nico een leuke quiz via Kahoot, een platform waarop je gemakkelijk online quizzen in

elkaar kunt steken. Daarnaast speelden ze een digitale 'Eén tegen allen'-bingo en een creatieve zeeslag met inhoudelijke opdrachten. De jongeren stonden onderling in verbinding via WhatsApp,

© IJD

JONGERENPASTORAAL IJD - ANTWERPEN
IJDANTWERPEN@IJD.BE • 03 454 11 44

Nicolas vond zijn thuis in Averbode. Een plek waar hij kan groeien in de vreugde van het geloof. *“Die gemeenschap maakte indruk op me doordat ze het verlangen om christen te zijn elke dag opnieuw ‘boosten’. Uit het contact met mijn medeconfraters en uit het Woord haal ik kracht en vreugde om de weg van het geloof verder te bewandelen. Ze zijn als een kompas voor mij. Het leven dat ik in de abdij met hen deel is een continu antwoord op die uitnodiging van de Heer: ‘christen zijn op een concrete manier, samen met anderen.’”*

Als norbertijn wordt zijn dag bepaald door het ochtendgebed, de eucharistie op de middag en het avondgebed. *“Rond die drie momenten wordt de dag opgebouwd. Ik volg de priesteropleiding en heb mijn taken in de abdij. Daarnaast ga ik geregeld fitnesssen. Niet alleen omdat gezondheid belangrijk is, het is ook een vorm van meditatie en grenzen verleggen. Dat doorzettingsvermogen neem ik ook mee in mijn gebedsleven: niet opgeven, maar ‘komaan, we gaan door!’”*

Tot slot is Nicolas dankbaar voor de verwondering die hij mag omarmen in het religieuze gemeenschapsleven. *“Het is die verwondering die ik zoek. Het is ook die verwondering die ik terugvind in de Schrift, in de woorden van God, in dat spreken en zwijgen.”* Die verwondering wenst hij ook andere jongeren toe. *“Laat je verwonderen door alles. Door wat je ziet, wat je voelt, wat je ervaart, wie je bent en door wat je allemaal kunt. Voor de Ander, door de Ander.”*

Isaac Van der Jeught

© Abdij Averbode

een handige applicatie om te chatten en foto's te delen. Dat laatste was dan ook een onderdeel van de opdracht. En wat een prachtfoto's leverde dat op! Zo zie je maar, ook 'vanuit ons kot' kunnen we verbonden blijven.

ONGEZIEN: DE NIEUWE JAARTHEMAMAP VAN IJD

Een nieuw werkjaar staat voor de deur en dat vraagt om een fijn nieuw jaarthema! We nemen afscheid van het thema 'De achtste dag', zonder dat volledig vaarwel te zeggen. IJD wil zich blijven inzetten

voor de zorg voor de schepping! Jij toch ook? In het werkjaar 2020-2021 wil IJD focussen op armoede en inclusie. We laten ons daarbij inspireren door het verhaal van Bartimeüs (Marcus 10, 46-52). Geen gemakkelijk thema om mee aan de slag te gaan, maar wel van groot belang. Helaas is er weinig aandacht voor armoede in onze samenleving. Mensen die in armoede leven, voelen zich soms – net als Bartimeüs – 'ongezien'. Dat is meteen de naam die we kozen voor het nieuwe jaarthema.

Zoals de traditie dat wil, hoort bij dat nieuwe jaarthema een mooie jaarthemamap. Is jouw groep aangesloten bij IJD? Dan krijg je deze map sowieso in handen. Je vindt er tal van methodieken zoals een inleefspel, een codespel, een methodiek over muziek, bibliodrama, vorming, bezinningen enzovoort. We beloven het: deze jaarthemamap is werkelijk 'ongezien'!

JONGERENVIERING GAAT DIGITAAL

Elke eerste zondag van de maand organiseert Inspirelli Lier in samenwerking met de pastorale eenheid Sint-Gummarus en de Zalige Beatrijs (Lier) een viering op maat van jongeren. Omwille van de coronacrisis konden de jongerenvieringen van april en mei helaas niet doorgaan. De jongeren van Inspirelli Lier bleven echter niet bij de pakken neerzitten en vonden er iets op. Voor de jongerenviering van april werkten ze een mooi bundeltje uit over de Goede Week. Aan de hand van tal van impulsen konden de jongeren dieper ingaan op de verschillende dagen van de Goede Week, van Palmzondag tot Pasen. En ondertussen werden verschillende foto's gedeeld op Facebook en Instagram.

De jongerenviering van mei stond in het teken van Jezus als de Goede Herder. Na dieper in te gaan op het evangelie (Johannes 10, 1-10: Ik ben de deur) werden de jongeren uitgedaagd om allerlei opdrachten uit te voeren: spreekwoorden uitbeelden, een fotozoektocht, een rollenspel en zelfs een knutselopdracht. Het werd een beestige editie met échte schapen! In juni zou normaal de laatste jongerenviering plaatsvinden. Ook die kon helaas niet doorgaan. Deze keer kwamen de jongeren samen via videochat. Deze laatste jongerenbijeenkomst stond in het teken van de Heilige Drievuldigheid en vormde meteen de 'apotheose' van de jongerenvieringen van het voorbije jaar. In juli en augustus zijn er geen jongerenvieringen. In september staat Inspirelli Lier opnieuw paraat, hopelijk met vieringen 'in real life'.

1. Een 'koffiezet' voor elke apostel ... Wie zal ze afwassen? Deze vraag vormde het vertrekpunt voor kunstschilder Laurent Reybens uit Westerlo om een eigen versie te schilderen van 'Het Laatste Avondmaal', meesterwerk van Leonardo da Vinci. Van het befaamde Milanese fresco hangt een replica op ware grootte in de norbertijnenabdij van Tongerlo. Een werk waaraan Da Vinci zelf zou mee geschilderd hebben, zo ontdekten onderzoekers vorig jaar. "Ik droom er al veertig jaar van om een monumentaal altaarstuk te schilderen. In dit werk zit een stilleven vervat. Laat dat nu net zijn wat ik al jaar en dag schilder", vertelt de kunstenaar. "Twee jaar geleden onderging ik een hartoperatie. Dat was het teken om mijn droom niet langer uit te stellen." En hij ging aan de slag met bolkommen, zijn handelsmerk, en werkte een eigen interpretatie uit van 'Het Laatste Avondmaal'. Al bijna veertig jaar lang maakt Reybens kunstwerken met deze kommen, van bloemen over waterlelies tot madonna's. Kunstwerken die wereldwijde faam oogsten. "De bolkom is een universele vorm", zoekt hij een verklaring. "In Zwitserland is het een muëslikom, in Aziatische landen een theemok, in Frankrijk een soepbol en bij ons in de Kempen de gekende 'koffiezet'. 'Het Laatste Avondmaal' met koffiezettanten oogt op het eerste gezicht misschien grappig, maar stelt tegelijk vragen en nodigt uit om verder te kijken." Het werk van Laurent Reybens wordt in het Da Vinci-Museum in de abdij van Tongerlo (Abdijstraat 40) geconfronteerd met 'Het Laatste Avondmaal' van Da Vinci, tot 30 september. Reybens toont daarnaast een selectie van andere werken in het museum en de tuin van de abdij. Meer info op www.tongerlo.org

2. Pinksteren liep wat in de war door de coronamaatregelen. Letterlijk, maar soms ook figuurlijk. Gelukkig is een redder/Redder in nood niet ver weg.

3. De pastorale eenheid Maria Magdalena sloot zich eind april aan bij het burgerinitiatief **maakjemonddmasker.be** waarbij vrijwilligers maar liefst zo'n 230 mondkmaskers naaiden en de #NationaleNaaiActie opriep om deze gratis te verdelen via kerken. Via website en Facebook werd opgeroepen om de mondkmaskers binnen te brengen in de twee hoofdkerken, de Onze-Lieve-Vrouw van Lourdesbasiliek in Edegem en de Heilig Kruiskerk in Mortsel. Om te vermijden dat vrijwilligers zitdagen moesten houden in de kerk, werd besloten de mondkmaskers zelf naar de vrager te brengen. "Tot begin juni hebben we al een twintigtal mondkmaskers kunnen weggeven, dikwijls op vraag van een wijknetwerkster aan mensen aan de rand van de maatschappij", vertelt Reinhilde Van Hecken. "Enkele werden ook 'verkocht'. Mensen kunnen immers een vrije bijdrage geven."

4. Begeesterd waren ze, de Zusters van de Christelijke Scholen van Vorselaar. Enthousiast kleurden de zusters in het klooster in Vorselaar maar liefst achttien affiches met vlammen en voegden ze enkele woorden als pinksterwens toe. Ze bevestigden de pinksteraffiches op verschillende plaatsen, zodat voorbijgangers hun pinksterwens konden lezen en bezorgden een affiche aan de parochiekerk, die regelmatig open is voor gebed.

1

© Studio Reybens

2

© Christa Damen

3

© Dirk Van de Poel

4

© Lutzart Rens

WAS JIJ ERBIJ?

Studenten konden al blokken in kerken. Tijdens de coronacrisis volgden leerlingen ook les in de kerk. In Olen gaf de kerkfabriek toestemming aan basisschool Toermalijn om de kerk in te richten als veilig klaslokaal. Wegens de strenge coronamaatregelen van de overheid voor de heropstart van de scholen, en de te respecteren veilige afstand, moesten sommige scholen naar extra ruimte zoeken. Basisschool Toermalijn vond die in de Sint-Jozefkerk van Olen. Directeur Ruben Veraghtert en zijn leerkrachten richtten de kerk in als leslokaal. En God ... Hij zag dat het goed was.

HET VOORVAL UIT HET LEVEN GEGREPEN

AFSTAND

Aangezien Urbain in ons vers heropend parochierestaurant voor de vierde keer van zijn stoel komt om te gaan staan laméren met mensen aan ander tafeltjes, word ik het beu maar ben voorbereid. Via bol.com heb ik een namaakpistool gekocht en serveer het met een koffie aan Julien, zijn trouwe overbuur. We hebben de tafels zo groot gemaakt dat Julien anderhalve meter van Urbain zit. Tussen de tafels is de *afstand* nog groter. En de coronaregels zijn scherp: iedereen blijft op zijn stoel zitten. "Als hij nu nog één keer rechtsstaat, schiet ge hem neer want morgen komt het groot huisvuil en hij gaat erbij!", waarschuw ik Julien. "Komt voor mekaar", zegt ie. "Fascist!", roept Urbain me toe, terwijl hij wiebelend terug zijn stoel opzoekt. Voor de verbaasde lezer: in Hoboken is dat gewone pastorale communicatietaal.

Afstand houden is voor Urbain een marteling want hij leeft voor de gezelligheid en het contact. Geen woord heeft voor mij meer draagwijdte gekregen deze maanden dan juist *afstand*.

Iets delicates in mijn omgangsstijl ben ik wanneer ik 'als deken' alle oude priesters opbel om te vragen hoe het hen in lockdown vergaat en of ik iets voor hen kan doen. Bij

ééntje hoor ik gebrokenheid in zijn stem. "Het gaat wel", zegt ie, "maar vrijdag opende ik mijn voordeur en vond mijn kater dood op de dorpel. Zomaar zonder aan te bellen, hadden ze hem daar gelegd." Omdat ik zelf het huis deel met een kater met kanker en de hemel dank dat hij in deze coronatijd nog niet heeft begeven, voelt hij dadelijk mijn empathie. "Ik heb hem in mijnen hof begraven en een bloemeke op zijn graf gelegd," zegt hij, nu geëmotioneerd. *Afstand doen* van zijn maatje valt hem ontegelijk zwaar. Eén keer op straat applaudisseren voor alle honden en katten die afgelopen maanden hun baasjes er doorheen gehaald hebben, zou ook mooi zijn, denk ik.

Tegelijk met *afstand houden* of *afstand doen* dwingt corona volgens mij ook tot *afstand nemen*. Tot nog toe leefden we in een sfeertje waarin alleen de onmiddellijke actualiteit van tel was. Vooral voor jonge, gezonde, welgestelde en hippe mensen. De wereld van de Griekse tragedie waar de dood voortdurend in aanwezig is, kenden we alleen nog uit onze schoolboeken. In het begin van corona deden we eventjes nog zo. Alle dagen mooie grafiekjes en de eerste tien dagen geen sprake van oude mensen in zorgcentra. We waren hen gewoon vergeten. Tot hun aantal en

› Ronald Sledsens

sterfte zó doordringend werd dat we ze apart gingen tellen. In de filosofie en de geschiedschrijving bestaat er zoiets als 'presentisme'. Dat wil zeggen dat je jouw huidige waarden en normen op het verleden gaat leggen. Aan de bekladde borst- en onthoofde standbeelden in Parijs en Brussel merk ik dat we volop in dat presentisme leven. Zullen we eens proberen daarvan *afstand te nemen*? En terug waarden en normen uit het verleden op ons heden te leggen? Weinig kans dat onze oudjes dan als voorheen in woonzorgbatterijen opgehokt geraken en heel veel kans dat ze de allereersten worden voor wie er straks weer standbeelden worden opgericht. Voor al diegenen van wie we, zonder afscheid nemen, *afstand* deden.

Ronald Sledsens

relevant

geloof / kerk / mens / maatschappij

› Wanneer je 'bibliotheek' hoort, denk je aan boeken. Wist je dat er ook een zadenbib bestaat? Op verschillende locaties in de provincie Antwerpen kun je gratis zaden 'ontlenen'. In ruil oogst je zelf zaden van wat je kweekt en schenkt je een deel terug aan de bib. Er zijn meerdere zadenbibs in Antwerpen, ondergebracht in traditionele bibliotheken of in het Ecohuis. De zadenbib van Ekeren startte met een stekjesbib. Stekjes zijn jonge nog niet verharde scheuten van een plant. Wie een stekje in een potje zand naar de stekjesbib brengt, mag er een ander kiezen uit de basiscollectie. Meer info op www.antwerpen.be of www.mijntuin.org.

Volgende keer:

IN DE NAAM VAN JEZUS, GEBRUIK JE VOETEN

www.relevant-bisdomantwerpen.be

